

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

„LIETUVOS KRAŠTIETIS, BET NE LENKIJOS PAKRAŠČIO GYVENTOJAS“ – Petras Maksimavičius	3
POPIETĖ, SKIRTA ŠV. KAZIMIERUI – Irena Gasperavičiūtė	12
PAMINKLAS KUNIGUI JURGIUI DAILIDEI (1838–1864) SUVALKŲ KAPINĖSE – Onutė Virbylienė	13
AR PAVYKS SUVALKUOSE ĮKURTI LIETUVIŠKĄ VAIKŲ DARŽELĮ?	14

MINĖJIMAI

PĖSČIŪJŲ ŽYGIS „100 KM LIETUVOS 100-MEČIUI“ – Božena Bobi- nienė	6
LIETUVOS SAVANORIŲ PAGERBIMAS – Scholastika Kavaliauskienė DVIDEŠIMT IŠRINKTŪJŲ. VASARIO 16-OSIOS NEPRIKLAIMOMYBĖS AKTO SIGNATARAI – Janina Macukonienė	9

ŠVIETIMAS

PUIKIOS SLIDINĖJIMO PAMOKOS – Dalia Makauskienė	15
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

KĄ MENA GILUIŠGIRIO PAKRAŠTYS? – Božena Bobinienė	16
--	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

JONĄ ZAKARAVIČIŲ PRISIMINUS – Asta Pečiulienė	19
PALINKAI KAIP BERŽAS, ŠALNOS PAKAŠTAS – Vida Jolanta Stanke- vičienė	22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Vidugirių mokyklos mokiniai prie Kovo 11-osios paminklo
Kampuočiuose minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną
(Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

Punsko klotimo teatro pasirodymas Seinuose minint Šv. Kazimie-
ro dieną (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS:

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA:

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołow
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė,
Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2018-03-13.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata

Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti
tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl.
Kilus klausimų, prašom rašyti el. p.
adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti
„RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693
70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.).
Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą iš dalies remia
Spausdos, radijo ir televi-
zijos rėmimo fondas.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

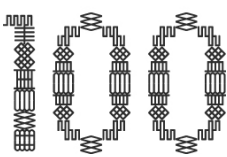
IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Nuostabus laikotarpis tarp Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios. Ypač šiomet. Tikrai puiki proga pamąstyti, kas yra mums tautinės vertybės. Maža to, kad renginių netrūksta čia, Punsko, Seinų ir Suvalkų krašte – ne vienas iš mūsų patenkame į Lietuvoje vykstančius vienokios ar kitokios formos minėjimus, spaudoje skaitome straipsnius patriotizmo temomis. Jų šiuo metu gausu. Nors vertinimai įvairūs, bet pamąstyti tikrai yra apie ką.

Mūsų „Aušros“ 5 numeris – irgi vis dar Lietuvos 100-mečio minėjimo tęsinys. Čia rasite ir straipsnių istorinėmis temomis, ir minėjimų aidų. Siūlau paskaityti Janinos Macukonienės straipsnį apie Vasario 16-osios akto signatarus. Autorė rašo, kas jie tokie buvo pagal profesiją, pasakoja, kaip susiklostė kiekvieno jų tolesnis likimas.

Praėjusi savaitė mūsų krašte svarbi ne tik minėjimais. Ji buvo įdomi ir tuo, kad Punske ir Seinuose svečiavosi Klaipeidos muzikinio teatro muzikantai ir dainininkai, tarp jų ir mūsų kraštietis Kęstutis Nevulis. Tai pirmasis šios grupės koncertas mūsų krašte. Punsko klotimo teatras buvo išvykęs į Varšuvą, kur kartu su Varšuvos lietuviais paminėjo Kovo 11-ąją. O Suvalkų „Vienybės“ klube kovo 8 d. su jaunomis suvalkiečių lietuvių šeimomis susitiko Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas Vaclav Stankevič, Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė, kiti valdybos nariai bei Lenkijos lietuvių draugijos pirmininkas Algirdas Vaicekaskas. Galbūt tai bus lietuviško vaikų darželio Suvalkuose pradžia. Pastaruoju metu Suvalkai yra tapę pagrindiniu traukos centru Punsko ir Seinų bei apylinkių jaunimui. Taigi jei bus pačių Suvalkų lietuvių susidomėjimas – visi formalumai įveikiami.

Atkurtai Lietuvai

„Lietuvos kraštietis, bet ne Lenkijos pakraščio gyventojas“

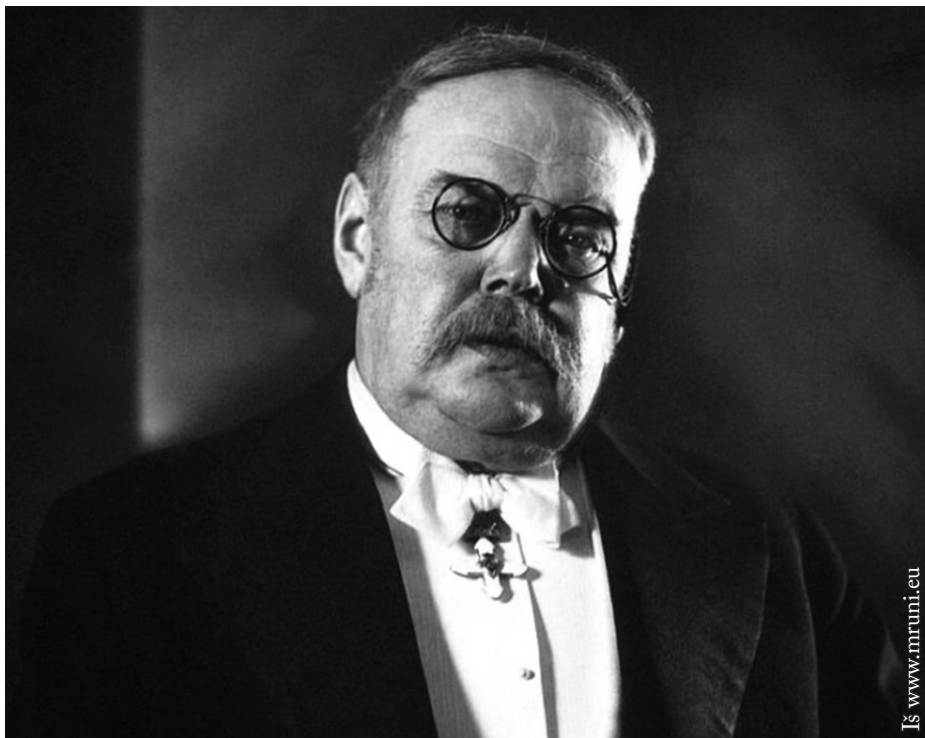
PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Neseniai teko paskaityti žymaus tarpukario Lietuvos teisininko ir politinio veikėjo Mykolo Romerio (1880–1945) Dienoraščio ištraukas. Tiek Romeris, tiek jo Dienoraščio istorija įdomi. Jis sudarė keturiasdešimt Dienoraščio sąsiuvinų, apimančių 1911–1945 m. Tai asmeninio M. Romerio gyvenimo ir jo epochos kronika. Rašyta beveik kasdien. Kadangi 2018 m. Lietuvai ir lietuviams ypatingi, tai ir norėtųsi žvilgtelti, kokią Lietuvą Romeris matė 1918–1919 m., t. y. tada, kai prieš 100 metų atsikūrė nepriklausoma Lietuvos valstybė. Tie užrašai įdomūs taip pat todėl, kad M. Romeris laikė save, kaip pats pabrėždavo – ne lenku, bet Lietuvos lenku. Jis artimai bendravo ne tik su tuometiniais Lietuvos politikais, valdžios atstovais, bet taip pat su svarbiausiais Lenkijos politikais. Dažnai nevengė kritikuoti tuometinės Lenkijos ir jos vadovo J. Pilsudskio politikos Lietuvos atžvilgiu, bijojo kylančio Lenkijoje nacionalizmo ir jo siekių jėga užvaldyti kaimyninius kraštus. Apie M. Romerio 1918–1919 m. įžvalgas parašysiu šiek tiek vėliau. Pradžioje norėčiau trumpai pristatyti Dienoraščio istoriją ir patį jo autorių. Apie jį jau rašė Lietuvos ir Lenkijos istorikai. 2007 m. gana išsamiai M. Romerio asmenybę pristatė Lietuvos istorikas R. Miknys („Mykolas Römeris – Lietuvos modernybės aušros metraštininkas, analitikas ir politikas“, Mykolas Römeris, Dienoraštis, 1918 m. birželio 13-oji–

1919 m. birželio 20-oji, Vilnius: Verusus aureus, 2007). Šiais tiek Lenkijai, tiek Lietuvai jubiliejiniais 2018 metais Varšuvoje leidžiamame leidinyje „Karta“ spausdinami M. Romerio 1919 m. surašyti Dienoraščio fragmentai. Daugiausia šiais šaltiniais ir autorių įžvalgomis remsiuosi pristatydamas šią įdomią asmenybę.

Skaitydamas M. Romerio Dienoraštį neatsispiriu pagundai teigti, kad kai kurios jo mintys, vertinimai aktualūs ir šiandien. Labai aiškiai matosi, kad dabartinė geopolitinė padėtis ar šiuolaikinių politikų vartojama retorika kartais panaši į tą, kurią M. Romeris girdėjo prieš 100 metų ir ją aprašė savo Dienoraštyje. Negi istorijai būdingas cikliškumas? Ar ji gali kartotis, jeigu jos dalyviai nepasimoko iš protėvių ar tėvų padarytų klaidų? Ar tokių abejonių XX a. pradžioje kildavo Romeriui? Kodėl jis savo „testamente“ nurodė, kad jo užrašus, kuriuose gausu tuometinės Lietuvos ir Lenkijos tarpusavio santykių aprašymų, svarbiausių politikų charakteristikų, galima bus skaityti ir juos publikuoti praėjus ne mažiau kaip 50 ar 25 metams po autoriaus mirties?

Kaip jau minėjau, M. Romeris surašė keturiasdešimt Dienoraščio sąsiuvinų, apimančių 1911–1945 m. Su juo stengėsi nesiskirti niekur. Tais atvejais, kai su savim jo negalėjo turėti – kaupė užrašus, kuriuos vėliau perrašė į Dienoraštį. Čia buvo perrašomi ir jo išsiųsti laiška, pasakytos kalbos.

Mykolas Romeris

1915 m. Romeris, ruošdamasis išvykti į J. Pilsudskio kuriamus legionus, pirmuosius keturis toms saugoti atidavė seseriai Elvyrai Miečkovskai, pridėdamas ir savotišką testamentą. Jame prašė savo mirties atveju Dienoraštį perduoti Rapersvilio (Šveicarija) muziejui, kuriame buvo kaupiami archyvai, susiję su Abiejų Tautų Respublikos praeitimi. Nurodė, jog tik po 50 metų Dienoraštį galima publikuoti „visą, be trumpinimų, kupiūrų ir pakeitimų“.

Vėliau po įvairių peripetijų Dienoraščio sąsiuviniai pateko į Tado Vrublevskio bibliotekos rinkinius. 1924 m. Romeris juos pervežė iš Vilniaus į Kauną ir kartu su kitais atidavė Kultūros muziejui, kurio vadovas tuo metu buvo Juozas Tumas-Vaižgantas.

Perduodamas Dienoraščio sąsiuviniai muziejui jis taip pat nurodė saugojimo taisykles. Surašė 8 rankraščių saugojimo sąlygas. Viena jų buvo ta, kad kol jis gyvas, dėžė su Dienoraščiu turi būti užrakinta ir jos raktas turi būti pas jį. Kita sąlyga – per 25 metus nuo jo mirties dienos rankraščiai negalės būti skaitomi nei vartojami ar mokslo darbams, ar bet kuriam

viešam arba neviešam naudojimui. Pridėjo dar tokią nuostatą: „Išėjus 25 metams nuo mano mirties dienos visi aukščiau paminėti suvaržymai nustoja galios ir Kultūros Muziejus galės laisvai naudotis skrynutės rankraščiais savo nuožiūra ir mokslo bei kultūros tikslams.“ Paskutinis punktas skelbė, kad jeigu Kultūros muziejus būtų likviduojamas, tai jis norėtų, jog rankraščiai nebūtų išvežti iš šalies, vadinasi – „iš Lietuvos, kurią aš suprantu jos teritorijos sienose nustatytoje Lietuvos – Rusijos 1920. VII.12 Taikos sutartimi“.

Dalis rankraščių, kurie buvę labiau tuo metu aktualūs ir reikalingi autoriui, buvo kaupiami pas jį, o po jo mirties 1945 m. vasario 22 d. saugomi žmonos Jadvygos. Ji 1964 m. gegužę kartu su kitais rankraščiais perdavė juos Vilniaus universiteto bibliotekai. Perdavimo akte taip pat nurodoma, kad Dienoraštį leidžiama naudoti mokslo ir kultūros reikmėms tik praėjus 25 metams po jų autoriaus mirties. Taigi draudimas juos tyrinėti ar publikuoti galiojo iki 1970 m. vasario 22 d.

Yra likę keletas fragmentų

Dienoraščio, rašyto vaikystės ir ankstyvos jaunystės metais. Didžioji jų dalis, kaip ir Paryžiaus studijų laikotarpio (1902–1905) užrašai, buvo sunaikinti. Dalis jų atsidūrė Lenkijos nacionalinės bibliotekos Varšuvoje fonduose.

KAS GI BUVO MYKOLAS ROMERIS?

M. Romeris asmeniškai pažinojo tuometinį Lietuvos ir Lenkijos politinį elitą: J. Pilsudskį, A. Smetoną, J. Vileišį ir P. Leoną bei daug kitų asmenų, dalyvavusių kuriantis Lietuvos ir Lenkijos valstybėms. Dalis politikų charakteristikų pateko į Dienoraštį. Aprašymai įdomūs, dažnai spalvingi. Tačiau reikia turėti omenyje ir tai, kad M. Romeris nebuvo neutralus gyvenimo stebėtojas. Jis, kaip dažnai pabrėždavo, laikė save ne lenku, bet Lietuvos lenku. Be to, negalime užmiršti to meto politinės-tautinės situacijos regione bei Lietuvos ir Lenkijos elito aspiracijų atkurti nepriklausomas valstybes. Tuomet ne tik vyko abiejų pusių bendros ateities dėliojimas, bet ir neišvengiamai gimdavo konfliktų.

Norint suprasti tuos vertinimus, suvokti jų motyvą bei autoriaus įžvalgų gilumą, būtina apibūdinti M. Romerio asmenybę. Lietuvos istoriografijoje pabrėžiama, kad būtent kilmė bei su ja susijusi tam tikra giminės vertybių tradicija suformavo jo pasaulėjautos ir pasaulėžiūros atraminis elementus. Šiame straipsnyje nėra vietos plačiau aprašyti M. Romerio giminės kilmę. Nėra ir tokio reikalo, kadangi nesunkiai galima rasti žinių įvairiose monografijose, moksliniuose straipsniuose.

Istoriografijoje pažymima, kad jaunąjį Romerį veikė ne tik lenkiška, bet ir aukštaitiškai lietuviška dvaro aplinka. Šeima su tarnais lietuviais bendravo lietuviškai, nepaisant to, kad ir tėvas, ir motina laikė save lenkais. Tarp lenkiškumo ir lietuviškumo kalbos ir kultūrinės tradicijos prasme tuomet dar nebuvo priešpriešos. Kaip

nurodo pats M. Romeris, „šeima buvo lenkų tautinės kultūros, šeimos kalba – lenkų. Tačiau turėdamas auklę lietuvę – aš pirmą išmokau kalbėti lietuviškai, negu lenkiškai“. Anot jo, motinos lenkiškumas buvo vietinis, susijęs su istorinės Lietuvos tradicija.

Plačiau su lietuviškomis idėjomis Romeris susipažino studijuodamas Paryžiuje. Čia jis „atrado“ savo pilietinę („krajovco“) poziciją ir tapo lietuvių atgimimo šalininku. Bendravo su tenykščiais lietuviais studentais, svarstė įvairius Lietuvos ateities klausimus, nebeliko abejingas lietuvių tautiniam judėjimui. Žinoma, jis šį judėjimą suvokė per pilietiškumo, o ne lietuvių kultūros prizmę.

Svarbu pabrėžti, kad M. Romeris tapatino save kaip pilietį su istorine Lietuva, kuri XX a. pradžioje apėmė maždaug tuometines Gardino, Vilniaus, Kauno, Minsko, Mogiliovo ir Vitebsko gubernijas. Matydamas, kad kylanti lenkiškojo ir lietuviškojo nacionalizmo banga gali suskaldyti šį kraštą į atskiras dalis, sukelti gilią čia gyvenančių tautų nesantaiką, bandė šiai griaušančiai jėgai priešpriešinti minėtųjų nuostatų pagrindu sukurtą specialią „krajovcinę“ ideologiją.

Jos esmę sudarė požiūris į Istorinę Lietuvą kaip integralų kraštą, besiremiantį istoriniu, teritoriniu, ekonominiu ir kultūriniu bendrumu. Traktuodamas senąją LDK kaip kelių tautų tėvynę ir nematydamas galimybių joms civilizuotai atsiskirti dėl neišvengiamų teritorinių ir tautinių konfliktų, M. Romeris pasisakė prieš vienos kurios nors tautos interesų iškelimą aukščiau krašto bendrųjų interesų, deklaravo krašto (Istorinės Lietuvos) tautų lygias teises į laisvą ekonominę, kultūrinę, tautinę raidą. Tačiau ar tai nebuvo utopija?

Nuo 1914 m. rudens iki 1915 m. žiemos, kai atsirado realios viltys atkurti valstybingumą, Vilniuje, dažniausiai M. Romerio bute, vyko vietos lenkų demokratų bendri susitikimai – pasitarimai su baltarusių, lietuvių

demokratais, siekiant surasti tinkamą poziciją Lietuvos ir Baltarusijos autonomijos formulei. Reikia pabrėžti, kad Romeris kritiškai vertino nuo pat Didžiojo Vilniaus seimo lietuvių keliamą etnografinės Lietuvos autonomijos koncepciją, nors lietuvių nuostatą suprato ir pateisino. Manė, kad tokiu atveju Rytų Baltarusija būtų surusinta, o vakarinė jos dalis – polonizuota. M. Romeris suformulavo nepriklausomos Istorinės Lietuvos idėją, siedamas ją su Lenkijos nepriklausomybės atkūrimu. Jo keliamos Lietuvos valstybingumo koncepcijos esmę sudarė Lenkijos ir Istorinės Lietuvos federacija, kuri turėjusi vesti prie dviejų savarankiškų demokratinių valstybių susivienijimo. Jis manė, kad tik taip galima įveikti sudėtingą geopolitinę situaciją ir išsivaduoti iš Rusijos gniaužtų.

Romeris skatino lenkų demokratų užmezgti glaudesnius organizacinius ryšius su lietuvių demokratais ir parengti bendrą Lietuvos išsilaisvinimo koncepciją, atitinkančią visų krašto tautų poreikius. Jis teigė, jog veikdami lenkų demokratai turi būtinai laikytis pilietinio lojalumo kraštui principo, neprimesti šaliai lenkiško charakterio, nes tik tuo būdu galimas bendradarbiavimas su lietuviais.

1915 m. viduryje Romeris įstojo į J. Pilsudskio organizuotus karinius būrius. Ten ir toliau skelbė savo Lietuvos valstybingumo koncepciją. Po metų parašė projektą dėl lietuviškų būrių J. Pilsudskio legionuose steigimo. Manė, kad taip kartu su Lenkija pavyks atkurti Istorinės Lietuvos valstybingumą. Ši idėja greit užgeso, kadangi jai nepritarė pats J. Pilsudskis, o Lenkijoje pradėjo stiprėti R. Dmowski ekspansinės idėjos. M. Romeris labai kritiškai vertino lenkų politikų nuostatą plėsti būsimos Lenkijos pozicijas į Rytus tiek, kiek leis realios sąlygos. Jo nuomone, tokia politika būtų pražūtinga pačiai Lenkijai.

1918 m. liepos 18 d. jis Dienoraštyje konstatavo, jog „ieškodamas balansuotos Lietuvos koncepcijos savo dvilypumu, pasiekiau tikslai to, kad Varšuvos lenkų politikų akyse pelniau užmaskuoto litvomano vardą, o lietuvių – įtarimą slepiąs prolenkiškas tendencijas. Nei ten, nei čia nesulaukiau supratimo“.

Po legionų 1-osios brigados internavimo M. Romeris, atleistas iš tarnybos, nuo 1917 m. rugsėjo iki 1918 m. gruodžio dirbo taikos teisėju Kolne, o vėliau apygardos teisėju Lomžoje.

(Bus daugiau)

Mykolo Romerio universitetas

Atkurtai
Lietuvai

Pėsčiųjų žygis „100 km Lietuvos 100-mečiui“

BOŽENA BOBINIENĖ

2018 metais Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 100-mečio proga viso pasaulio lietuviai imasi įvairių iniciatyvų, siekdami kuo gražiau paminėti šį ypatingą jubiliejų. Punsko krašto lietuviai taip pat stengiasi, kad šie metai būtų neeiliniai ir įsimintini. Ypatingą dėmesį skiria viskam, kas siejasi su Lietuvos valstybe, su lietuvių kultūra, tradicijomis, istorija.

Minėti galima ne tik koncertais, renginiais, bet ir kitu būdu. Pavyzdžiui, žygiavimu. Pakanka sugalvoti tikslą, atitinkamą maršrutą ir suburti entuziastų grupę.

Antanas Baudys yra vienas didžiausių žygiavimo aistringųjų mūsų krašte. Jam ir atėjo į galvą mintis suorganizuoti tokį žygį, kuris simboliškai pažymėtų Lietuvos valstybingumo 100-metį. Viskas sukosi aplink magišką skaičių 100: tai, kas dabar bendra Lenkijai ir Lietuvai – valstybinė siena, buvo inicijuota beveik prieš 100 metų (1919 m.), o sienos ilgis – apie 100 km (tiksliau, 104 km). „Mes gyvename Lenkijos ir Lietuvos pasienyje, – sako A. Baudys, – o ši vieta mena labai skaudžius įvykius. Tai per tą šimtmečio laikotarpį patirto skausmo, netekčių, kančios, pažeminimo, naikinimo, kovų, atplėšimo simbolis... Šitai sunku ir net negalima užmiršti. Taip ir gimė pėsčiųjų žygis „100 km Lietuvos 100-mečiui“, juolab kad nuo 2007 m. esame Šengeno erdvėje ir galime laisvai judėti pasieniu.“

Apie savo sumanymą Antanas

Žygeiviai Trumpalio kaimo apylinkėse

papasakojo ir kitiems Punsko, Seinų bei aplinkinių kaimų bendražygiams, kurie ne kartą dalyvavo Lietuvoje organizuojamuose pažintiniuose žygiuose. Svarbu buvo rasti 20 išvermingų ir patikimų žmonių, kurie penkis sekmadienius iš eilės išpareigotų eiti po 20 km distanciją. Kodėl būtent 20 žmonių? Todėl, kad kiekvienas iš jų žygyje atstovautų kuriam nors Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarui, žygiuotų jo garbei.

Norinčiųjų nepritrūko – nepaisant pasitaikiusio blogo oro (kelis sekmadienius į akis drėbė sniegas su lietum, spustelėjo šaltis) ir dažnai sudėtingos maršruto teritorijos (didesnė distancijos dalis buvo laukai, pelkės, aukšti šlaitai), įvairaus amžiaus ir profesijų žmonės atsakingai ryžosi įveikti visą

žygiavimo trasą. „Žygį pradėjome sausio 7 dieną ir per penkis sekmadienius atkakliai laikydami plano, išvermingai vykdėme šią misiją, – pasakoja Antanas Baudys. – Pradžia buvo Lietuvos-Lenkijos-Baltarusijos sienų sankirtoje. Šį įvykį paviėšino LRT televizija“, – pasigiria žygio iniciatorius. Žygis „100 km Lietuvos 100-mečiui“ nebuvo eilinė pramoga, stengtasi jį įprasminti. „Žygio metu aplankėme pakeliui esančias atminimo vietas: Berznyko kapines, kur palaidoti Lietuvos savanoriai; Bielėnų kaimą – A. Ramanausko-Vanago tėviškę; žygio po Lazdijų rajoną dalyvio, gydytojo V. Guduko mirties vietą, – vardija Antanas. – Žvakutės liepsnele, minute tylos pagerbėme tuos žmones.“

Punsko ir Seinų krašto žygeiviai nebuvo vieniši. Pasirodo, tokių entuziastų būta daugiau. „Žygio metu šiltai sutiko mus Lazdijų žirgininkai, Kalvarijos savivaldybės atstovai, – prisimena Antanas. – Mus, pavgusius kelionėje, jie pavaišino karšta sriuba ir arbata. O prie dviejų paskutinių žygio etapų prisijungė ir Alytaus šiaurietiško ėjimo klubo nariai!“ – džiaugiasi punskietis.

Dėl įvairių gamtinių kliūčių (ežerai, upės, pelkės) žygeiviai įveikė daugiau, nei planavo – net 114 km, ir paskutinį sekmadienį, vasario 4 d., pasiekė Balčių kaime esančią Lenkijos-Lietuvos-Rusijos sienų sankirtą. Tokiu būdu įveikė „100 km Lietuvos 100-mečiui“ net su kaupu.

Oficiali žygio pabaiga įvyko Vasario 16-ąją. „Mes, keli Punsko ir Seinų krašto žygeivių atstovai, su savo vėliava prisijungėme prie šventinių renginių, kurie Lietuvos nepriklausomybės dieną vyko Punske. Dalyvavome šv. Mišiose, po to kartu su kitais skambinome varpeliais, žygiavome eisenoje iki paminklinės Punsko „Varpinės“, stebėjome jos iškilmingą atidengimą, – vardija Antanas Baudys. – Vakare dauguma žygio dalyvių nukeliavom iš Punsko į mūsų bendražygio Vytauto kalną, vadinamą Baltų vienybės kalnu. Ten užkūrėme laužą, sugiedojome Lietuvos himną ir pasidalinome šimtmečio žygio išpūdžiais.“

„100 km Lietuvos 100-mečiui“ žygio sumanytojas Antanas Baudys kiekvienam žygeiviui, įveikusiam visą distanciją, įteikė po vardinį diplomą, pažymėdamas jame, kuriam signatarui tam tikras dalyvis skyrė savo ėjimą. Be diplomo, bendražygė Elena Grigutienė kiekvienam padovanavo po varpelį su užrašu „Žygis 2018“, kurį specialiai šiai progai pati pagamino savo dirbtuvėje „Strelicija“. Šitaip buvo vainikuota penkių savaičių bendra kelionė Lenkijos ir Lietuvos pasieniu. Nepaisant šaltuko, laužo šviesoje ir iš jo sklindančioje

šilumoje dar ilgai aidėjo žygio dalyvių pasakojimai, prisiminimai, skambėjo kartu dainuojamos lietuviškos dainos. Nepritrūko taip pat nostalgikų pamąstymų: „Ar po 100 metų kas nors pakartos mūsų žygi? Gal tai bus jau mūsų proanūkiai? O gal, tiksliau, proanūkių vaikai? Ar jie dar pajus baltiškų žemių dvasią? Ar dar kalbės lietuvių kalba?..“

Antanas Baudys džiaugiasi, kad pavyko įgyvendinti Lietuvai skirtą savo sumanymą. „Linkiu, kad tas pasienis būtų per amžius ramus, bet ir įdomus, taip kaip mūsų žygio metu, kad kuo ilgiau galėtume grožėtis įspūdinga gamta ir amžina taika“, – sako jis.

Žygio dalyviai ir jų atstovaujami Lietuvos Nepriklausomybės akto signatarai:

1. Antanas Baudys – Antanas Smetona
2. Algis Budzeika – Saliamonas Banaitis
3. Birutė Čėplienė – Jonas Vailokaitis
4. Magda Czarnecka – Stanislovas Narutavičius
5. Elena Grigutienė – Steponas Kairys
6. Vytautas Kalesinskas – Jonas Basanavičius
7. Aurelija Pečiulytė – Vladas Mironas
8. Irena Pečiulienė – Justinas Staugaitis

9. Jonas Radzevičius – Kazimieras Šaulys
10. Birutė Sendienė – Pranas Dovydaitis
11. Aldutė Šimčikaitė – Jonas Vileišis
12. Irena Sinkevičienė – Alfonsas Petrusis
13. Artūras Stankauskas – Donatas Malinauskas
14. Aldutė Vainienė – Jokūbas Šernas
15. Birutė Vydrienė – Aleksandras Stulginskis
16. Nijolė Vyšniauskienė – Petras Klimas
17. Daiva Vyšniauskaitė – Jurgis Šaulys
18. Irena Zimnickaitė – Jonas Smilgevičius
19. Vida Žukauskienė – Kazimieras Bizauskas
20. Juozas Žekiauskas – Mykolas Biržiška

Rezervas (nes ne visi galėjo žygiuoti kiekvieną sekmadienį): Birutė Grigutienė, Teresė Pakutkienė ir Jonas Vaičiulis – už visus signatarus

Ačiū visiems „100 km Lietuvos 100-mečiui“ žygio dalyviams! Dėkoju taip pat Punsko valsčiaus įstaigai ir Punsko „Aušros“ leidyklai už paramą.

Antanas Baudys

Žygio finišas Balčių kaime

Atkurtai
Lietuvai

Lietuvos savanorių pagerbimas

SCHOLASTIKA KAVALIAUSKIENĖ

1918 m. Lietuvai paskelbus valstybės Nepriklausomybę buvo reikalinga ir šalies gynyba. Lietuvos vyriausybė paskelbė ir pradėjo kurti savanorių kariuomenę. 1919 m. ją sudarė apie 25000 karių.

Kariams savanoriams buvo pažadėtos žemės valdos. Vyko didžioji žemės ūkio reforma, kurios įgyvendinimui vadovavo žemės ūkio ministras prelatas Mykolas Krupavičius. Buvo dalinama dvarų žemė, kurią vyriausybė ir skyrė savanoriams.

Balbieriškio seniūnijos Vaivos kaimas taip ir susikūrė, savanoriams išdalinus Liudvikavo dvaro žemes. Taip pat buvo dalinamos ir kitų Balbieriškio dvaro palivarkų žemės, todėl tame krašte tuo laiku gyveno nemažai savanorių šeimų.

2018-02-19 Balbieriškio seniūnijos kaimų bendruomenės „Vidupis“ pirmininko Alfonso Vitkausko iniciatyva buvo paminėti ir pagerbti bendruomenės kaimuose gyvenę savanoriai. Sąrašas tokių žmonių netrumpas. Tai Lietuvos savanoriai, gimę ar gyvenę bendruomenės „Vidupis“ kaimuose: Aleksas Abramavičius, gimęs Žiūronių k.; Jonas Bosikas, gyvenęs Ažuolų k.; Pijus Galinauskas, gyvenęs Vaivos k.; Stasys Krutulis, gimęs Mackių k.; Adomas Parulis, gimęs Rudžiakampių k.; Stasys Paulauskas, gyvenęs Ažuolų k.; Petras Samuolis, gyvenęs Vaivos k.; Juozas Stiklakis, gyvenęs Vaivos k.; Antanas Strolys, gyvenęs Vaivos k.; **Kostas Zigmantas, gyvenęs Vaivos k.** – Vyties Kryžiaus kavaliereus; **Jonas Mekionis, gyvenęs Vaivos k.**

– Vyties Kryžiaus kavaliereus.

Balbieriškio parapijos koplyčioje kunigas Remigijus Vėprauskas šių savanorių paminėjimo intencija aukojo šv. Mišias. Pamaldose dalyvavo bendruomenės kaimų gyventojai, Lietuvos savanorių artimieji, Balbieriškio miestelio gyventojai. Iš Alytaus atvyko mokytoja Antanina Urmanavičienė su savo vyru, buvusiu partizanų ryšininku, ir Lietuvos savanoris puskarininkis Kęstas Bartkus. Į Alfonso Vitkausko organizuotą Lietuvos savanorių paminėjimą ir pagerbimą atvyko delegacija iš Seinų: Lietuvių šv. Kazimiero draugijos pirmininkas Algirdas Vektorius, Eugenija Pakutkienė, Birutė Roglienė ir Lastauskų šeima.

Buvo uždegtos žvakės ir padėta gėlių ant savanorių kapų Balbieriškio parapijos kapinėse bei prie paminklo Lietuvos savanoriams Balbieriškyje.

Po pamaldų vėl buvo aplankytas paminklas savanoriams, sugiedotas Lietuvos himnas. Žvakės prie

paminklo uždegė ir gėlių padėjo svečiai iš Seinų bei pamaldų dalyviai. Reikia paminėti, kad bendruomenės „Vidupis“ pirmininkas Alfonsas Vitkauskas prieš renginį buvo nuvykęs į Gudelius (Marijampolės r.) ir uždegė žvakę Gudelių kapinėse ant Lietuvos savanorio Juozo Stiklako kapo.

Miestelio valgykloje dalyvių ir svečių laukė istorikas Rimantas Sideravičius, kuris glaustai, bet išsamiai apžvelgė Lietuvos šimtmečio kelią. Po pietų renginio dalyviai dar pagerbė savanorio, Vyties Kryžiaus kavaliereaus Volfo Kagano atminimą. Šlamant vėjyje Lietuvos trispalvės šilkui prie paminklo Volfui Kaganui buvo uždegtos žvakės ir padėta gėlių.

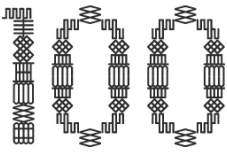
Visi šios paminėjimo ir pagerbimo šventės dalyviai buvo patriotiškai nusiteikę.

Tegu būna visada gyvas atminimas žmonių, pasiryžusių savanoriais tarnauti Lietuvos kariuomenėje ir ginti Lietuvos valstybę.

Prie savanorio, Vyties Kryžiaus kavaliereaus Volfo Kagano paminklo Balbieriškyje

Atkurtai
Lietuvai

Dvidešimt išrinktųjų. Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signatarai

JANINA MACUKONIENĖ

Galima sakyti, kad taip susiklostė istorinės aplinkybės: I pasaulinio karo metais kilusi sumaištis, vokiečių karinės nesėkmės, carinės Rusijos žlugimas, garsi JAV prezidento Vilsono 14 punktų deklaracija, kurioje skelbiama, kad kiekviena tauta turi teisę sudaryti savo valstybę... Žinoma, susidariusi 1915–1918 metais geopolitinė situacija buvo labai svarbi, tačiau jeigu ne atskirų besąlygiškai pasiaukojusių žmonių ryžtas, jų dažnai rizikingas darbas, tauta, per daugelį metų praradusi valstybingumo tradicijas, neturinti politinio elito, niekaip nebūtų paskelbusi Nepriklausomybės akto.

Taigi pažvelkime iš arčiau į tą drąsuolių patriotų, pasirašiusių Vasario 16-osios aktą, dvidešimtuką. Kodėl šiame svarbiausiam dokumente atsirado būtent jų pavardės? Kokių profesijų ir partinių pakraipų žmonės jos atskleidžia? Pagaliau kokio amžiaus buvo signatarai, kokios kilmės, luomo, iš kurio regiono, kokiais darbais jie vėliau pagarsėjo?

Signatarai buvo teisėtai ir demokratiškai išrinkti 1917 m. rugpjūčio 18–23 d. vykusioje Vilniaus konferencijoje, kurioje dalyvavo 222 (ne visuose šaltiniuose pateikiamas tiksliai toks skaičius) įvairių regionų atstovai. Juos okupacinei valdžiai leidus sukviatė lietuvių aktyvistų grupė, kuri jau anksčiau įvairiuose susirinkimuose svarstė Lietuvos nepriklausomybės klausimą. Tarp aktyviausių organizatorių buvo nuolat Justinas Staugaitis, Antanas Smetona, Jurgis Šaulys, Steponas

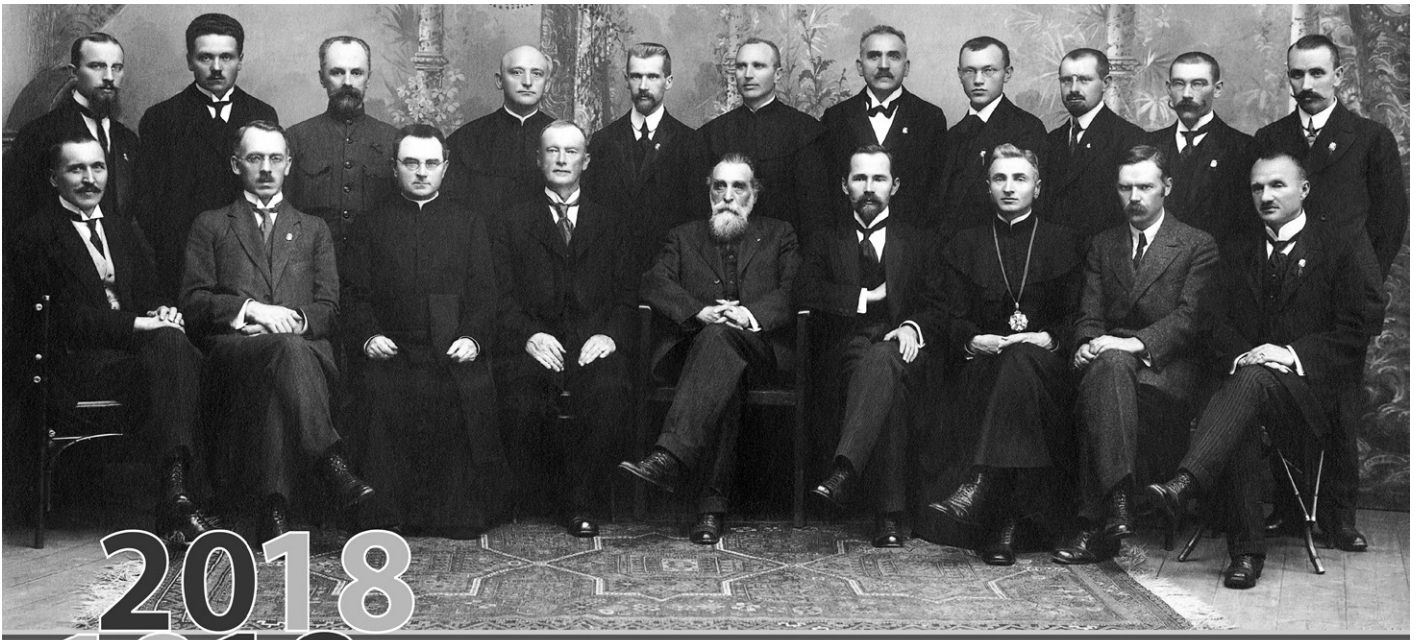
Kairys. Iš viso konferencijos organizaciniame komitete buvo 21 asmuo. Jiems okupacinės vokiečių valdžios buvo uždrausta pasitelkti stiprias užsienyje gyvenančių lietuvių pajėgas. Tad sunkiomis karo sąlygomis kvietė didžiausius Lietuvos patriotus, inteligentus, jau pasižymėjusius savo darbais aktyvistus iš įvairių regionų, taip pat įvairių politinių pakraipų atstovus. Organizatoriams buvo aišku, kad sudėtingu XX a. pradžios laikmečiu, kai pasaulyje ne tik virė karo veiksmai, bet taip pat kovojo tarpusavyje įvairios filosofinės, ideologinės, politinės sistemos, grūmėsi įvairios meninio ir literatūrinio vaizdavimo kryptys, įmanoma sukurti tik demokratiškais pagrindais sutvarkytą valstybę ir kad tik demokratiškai išrinkta atstovybė gali vesti derybas tarptautinėje arenoje visos tautos vardu. Lietuvių aktyvistai, kuriems vokiečiai siūlė sudaryti Pasitikėjimo Tarybą ir be jokių rinkimų atstovauti besikuriančiai valstybei, su šiuo siūlymu nesutiko.

Antros Vilniaus konferencijos dienos vakarą buvo renkama Taryba, į kurią, kaip buvo suderinta su okupacine valdžia, galėjo įeiti 20 asmenų. Buvo stengiamasi, kad proporcingai pagal dalyvių skaičių į Tarybą įeitų įvairių partijų ir ideologinių srovių atstovai. Slaptu balsavimu, kaip rašo savo prisiminimuose Justinas Staugaitis, išrinkti šie žmonės: dr. Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, dr. Jurgis Šaulys, Donatas Malinauskas, Kazimieras Bizauskas, Pranciškus Dovydaitis, Mykolas Biržiška, Petras

Klimas, Jonas Smilgevičius, Saliamonas Banaitis, Jokūbas Šernas, Jonas Vailokaitis, Steponas Kairys, Aleksandras Stulginskis, kunigai: Juozas Stankevičius, Pranciškus Urbanavičius, Kazimieras Šaulys, Vladislovas Mironas, Alfonsas Petrulis, Justinas Staugaitis. Tačiau ne visų jų paršus aptiksime po Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto. Socialistai buvo nepatenkinti, kad į Tarybą įėjo per mažai jų atstovų, ir pasipiktinę, kad net 6 kunigai.

„Rytojaus dieną, posėdžiui prasidėjus p. Kairys išdrožė ilgą kalbą prieš kunigus. Ką jie, girdi, veiksia Taryboj? Juk jie tokiam darbui nėra pasiruošę. Nuo p. Kairo, žinoma, teko „klerikalams“ iš viso“ (J. Staugaitis „Lietuvos nepriklausomybės aušra“). Po aštrios Kairo kalbos prezidiume esantis kun. J. Šaulys pareiškė, kad jis šioje situacijoje negali priimti Tarybos nario mandato. Po jo tą patį padarė ir kiti 5 kunigai, tačiau vėliau katalikų atstovai pasitarę Taryboje paliko 4 kunigus, o kunigai Stankevičius ir Urbanavičius savo vietas užleido dvarininkui Stanislovui Narutavičiui ir socialistui Jonui Vileišiui.

Taryba Nepriklausomybės akto pasirašymo metu pagal savo amžių buvo gana jauna. Patys jauniausi teisininkai ir diplomatai teturėjo: Kazimieras Bizauskas 25, Petras Klimas 27 metus, o teisininkas ir žurnalistas Petras Šernas – 30 metų. Savo amžiumi išsiskyrė patriarchas daktaras Jonas Basanavičius, turėjęs tada 67-erius ir vadovavęs tiek Vilniaus

2018
1918

ATKURTA NEPRIKLAUSOMA LIETUVOS VALSTYBĖ

Lietuvių konferencijoje išrinktos Lietuvos Tarybos nariai, 1918 m. vasario 16 d. pasirašę Lietuvos Nepriklausomybės Aktą.

Iš kairės sėdi: Jonas Vileišis, Jurgis Šaulys, Justinas Staugaitis, Stanislovas Narutavičius, Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Kazimieras Steponas Šaulys, Steponas Kairys, Jonas Smilgevičius; iš kairės stovi: Kazimieras Bizauskas, Jonas Vailokaitis, Donatas Malinauskas, Vladas Mironas, Mykolas Biržiška, Alfonsas Petrušis, Saliamonas Banaitis, Petras Klimas, Aleksandras Stulginskis, Jokūbas Šernas, Pranas Dovydaitis

Vilnius, 1917 m. rugsejo 25 d. | Fotografė Aleksandra Jurašaitytė. *Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas*. Alb. 18–6

Parengė Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, Vilnius, 2018 m.

100 Atkurtai
Lietuvai

konferencijai, tiek vasario 16-ąją vykusiame Tarybos posėdžiui. Antram pagal amžių Stanislovui Narutavičiui buvo 56-eri, o vyskupui, tada dar kunigui Justinui Staugaičiui – 53. Didžiosios signatarų daugumos amžius tilpo tarp 35 ir 50 metų.

Palyginti su šiuolaikiniais politikais, visi jie buvo sąlygiškai jauni, tačiau sunkių pokario sovietinės Lietuvos represijų teko sulaukti tik nedaugeliui: diplomatu Petru Klimui (1891–1969), kuris 1943 m. Prancūzijoje buvo gestapo suimtas ir pervežtas į Lietuvą, čia sovietų suimtas ir 1945–1954 m. kalintas Sibire, gyvenimą baigė 1969-aisiais Kaune; agronomui, ūkininkui, 1922–1926 m. ėjusiam Lietuvos prezidento pareigas Aleksandrui Stulginskiui (1885–1969), kuris masinių trėmimų metu buvo išvežtas į Krasnojarsko kraštą ir į okupuotą tėvynę sugrįžęs 1956 m., gyveno, kaip ir Klimas, iki 1969-ųjų.

Sibiro tremtyje, nesugrįžę į gimtąjį kraštą, savo gyvenimo dienas baigė vėl du signatarai: mokslininkas, buvęs

knygnešys, diplomatas Donatas Malinauskas (1869–1942) ir kunigas, Lietuvos kariuomenės kapelionas, 1938–1939 m. ėjęs premjero pareigas Vladas Mironas (1880–1953).

Kiti du signatarai buvo tiesiog NKVD sušaudyti: teisininkas, diplomatas Kazys Bizauskas (1893–1941) ir teisininkas, filosofas Pranas Dovydaitis (1886–1942), kuris popiežiaus Jono Pauliaus II 2000 m. paskelbtas kankiniu.

Karo metais niekur neišvykę natūralia mirtimi mirė trys signatarai: vyskupas Justinas Staugaitis (1866–1943) Telšiuose; ekonomistas, verslininkas ir ūkininkas Jonas Smilgevičius (1870–1942) Kaune ir teisininkas, buvęs finansų, užsienio reikalų ministras, Kauno burmistras, VDU dėstytojas Jonas Vileišis (1872–1942) Kaune.

Šeši signatarai rado prieglobstį emigracijoje ir ten baigė savo gyvenimo dienas. Šveicarijoje, kaip Lietuvos diplomatas ir vertėjas, jau tarpukariu gyveno Jurgis Šaulys (1879–1948). Jis

spaudos draudimo laikotarpiu buvo aktyvus knygnešys, o užsienyje sukaupe daug spaudinių Lietuvos istorijos tema. Jo pusbrolis kunigas prelatas Kazimieras Steponas Šaulys (1872–1964), vienas Krikščionių demokratų partijos kūrėjų, iš Lietuvos pasitraukė 1944 m. ir 1945 m. rugsėjį atvyko į Šveicarijos itališkąją Lugano miestą pas Jurgį Šaulį. Jam padedant, apsigyveno Lugano šv. Brigitos vienuolyne. K. Šaulys dažnai lankė Jurgį Šaulį, būdavo prie jo mirties valandą. Kazimieras Šaulys mirė sulaukęs net 92 metų, gyveno ilgiausiai iš visų signatarų.

Signataras, Lietuvos prezidentas Antanas Smetona (1874–1944) paliko Lietuvą 1940 m. birželio 15 d., kai į ją įsiveržė sovietinės armijos daliniai. Tautininkas A. Smetona 1919 m. Valstybės Tarybos buvo išrinktas pirmuoju prezidentu ir juo buvo vienerius metus. Būdamas opozicijoje, dažnai kritikavo valdančiųjų krikščionių demokratų ir kairiųjų partijų koalicijos politiką. Buvo vienas 1926 m. perversmo organizatorių,

panaikinęs parlamentinę Respubliką, be rinkimų valdė Lietuvą beveik 14 metų. Keletą mėnesių praleidęs Vokietijoje ir Šveicarijoje, 1940 m. pabaigoje per Pietų Ameriką išvyko į JAV ir čia gaisro metu tragiškai žuvo 1944 m., būdamas 70-ies.

1940 m. liepos 3-iąją pasitraukė į Vokietiją signataras Jonas Vailokaitis (1886–1944), verslininkas, bankininkas, Steigiamojo Seimo atstovas. Kartu su broliu Juozu turėjo daug verslo įmonių, nešančių pelno. Jie buvo laikomi turtingiausiais žmonėmis Lietuvoje. 15 % savo pelno Vailokaičiai sugebėjo skirti labdarai ir studentijai remti. Signataras nesulaukė emigracijoje karo pabaigos.

1944 m. pasitraukė į Vokietiją, o vėliau į JAV vienas aktyviausių signatarų, socialdemokratų lyderis, visų prieškario demokratiškai rinktų seimų narys, inžinierius Steponas Kairys (tikroji pavardė Tumasonis, o išvykus į JAV – Kaminskas; 1879–1964). Karo metu su žmona priglaudė ir išgelbėjo žydaite, užtat 2005 m. jiems suteiktas Pasaulio teisuolių titulas. 1943-iaisiais S. Kairys buvo VLIK pirmininku. Emigracijoje sulaukė 85 metų amžiaus.

Amerikoje garbaus 80-ies metų amžiaus sulaukė taip pat socialdemokratas, teisininkas, literatūros istorikas Mykolas Biržiška (1882–1962). Buvo pagarsėjęs kaip kovotojas už lietuviybę Vilniuje, už tai lenkų valdžios kalintas, „Aušros“ gimnazijos direktorius, VDU dėstytojas. Jaunystėje kalintas už veiklą prieš carizmą, 1920 m. dalyvavo pasirašant Suvalkų sutartį su lenkais.

Likusiems penkiems signatarams „pavyko“ atsisveikinti su šiuo pasauliu dar neprasidėjus karui nei sovietinei okupacijai. Pirmasis iš jų paliko šį pasaulį teisininkas, „Lietuvos žinių“ redaktorius, „Ryto“ gimnazijos mokytojas Jokūbas Šernas (1888–1926). Jam Lietuvos Tarybos prezidiume buvo patikėtos sekretoriaus pareigos. Jį sunki liga pakirto sulaukusį vos

38 metų. Kitų metų vasario 16-ąją iškeliavo anapilin, sulaukęs 76-erių, tautos patriarchas Jonas Basanavičius (1851–1927), „Aušros“, pradėjęsios Lietuvos atgimimą, leidėjas, gydytojas, tautosakininkas, Lietuvių mokslo draugijos vadovas. Jam mirus šalyje buvo paskelbtas 5 dienų gedulas, karstas buvo vežamas per visą Vilnių nuo Katedros iki Rasų kapinių, o kuklus paminklas kapinėse sovietmečiu tapo slaptai garbinamu tautiškumo simboliu. Dar po metų mirė kunigas Alfonsas Petrulis (1873–1928), spaudos darbuotojas, lietuviškų mokyklų kūrėjas, už lietuvišką veiklą kalintas Vilniuje, išgyvenęs 55-erius metus. 1932 m. gruodžio 31-ąją, būdamas 70-ies, tragiškai baigė gyvenimą (nusišovė Kaune) kairiųjų pažiūrų bajoras iš Žemaitijos Stanislovas Narutavičius (1862–1932). Teisininkas, aktyvus visuomenininkas, savivaldos kūrėjas, įsteigęs Telšiuose berniukų ir mergaičių gimnazijas. Po metų, 1933-iaisiais, mirė penktasis signataras Saliamonas Banaitis (1866–1933). Spaudos draudimo laikotarpiu jis buvo knygnešys, leidybės organizatorius, vėliau žinomas Lietuvos spaustuvininkas ir leidėjas, romantinių monarchistinių pažiūrų asmenybė, kėlė LDK atkūrimo idėją. Vykstant kovoms su bolševikais ir bermontininkais 1919 m. organizavo 120 vyrų iš Suvalkijos būrį, nes pats iš ten buvo kilęs, ir atvedė jį į Kauną, prijungdamas prie Lietuvos kariuomenės. Mirė Kaune, ten ir palaidotas.

Paskelbus nepriklausomybę 1918 m. vasario 16 d. tik prasidėjo atskiros valstybės kūrimas: kovos su išoriniais priešais, Steigiamasis seimas, vyriausybės sudarymas. Ne visi signatarai tapo politikais, stojusiais į pirmąsias valstybės vadovų gretas, nors visi ir toliau dirbo patriotinį, Lietuvai naudingą darbą: mokslui savo jėgas atidavė dr. Jonas Basanavičius; bankininkystei, publicistikai, spaustuvių kūrimui buvęs knygnešys Saliamonas Banaitis; sielovados lietuvinimui kunigas

Alfonsas Petrulis; verslo kūrimui, labdarai – Jonas Vailokaitis...

Didžiausią politinę karjerą pasiekė Antanas Smetona, ėjęs prezidento pareigas 1918–1920 ir 1926–1940 m., Tautininkų partijos vadovas, įvykdęs perversmą ir įvedęs Lietuvoje autoritarinį valdymą. Kitas signataras, tapęs prezidentu, tai Aleksandras Stulginskis. Per šešerius jo valdymo metus buvo atgautas Klaipėdos kraštas, atkurta ekonomika, įvykdyta žemės reforma, pastatyta daug mokyklų, įvestas lietuviškas pinigas – litas, priimta Lietuvos valstybės Konstitucija, Jungtinės Tautos pripažino Lietuvos valstybę. 1935 m. kartu su buvusiu prezidentu K. Griniumi, buvusiais premjerais paskelbė pareiškimą prezidentui A. Smetonai dėl gyventojų nepasitenkinimo. Pareiškime siūlė įvesti viešą valstybės lėšų naudojimo kontrolę, reikalavo laisvės spaudai, kuri būtų atsakinga tik teismui. Tačiau į kreipimąsi neatsižvelgta. Stulginskis pasitraukė iš politikos, kaip agronomas dirbo nuosavame žemės ūkyje.

Premjero pareigas prieškariumi neilgai teko eiti kunigui Vladui Mironui (1938–1939) ir teisininkui, filosofui Pranui Dovydaičiui – abu jie vėliau žuvo dėl sovietų represijų.

Užsienio reikalų ir švietimo ministrai buvo Kazys Bizauskas, kuris politiko pareigas ėjo taip pat kaip diplomatas, nepaprastas Lietuvos pasiuntinys kitose valstybėse. Patekęs į NKVD tardytojų rankas ir paklaustas, ar laiko save kaltu, atsakė: „Jeigu įsisąmoninsime, kad vienintelė teisinga visuomeninė valstybės samprata yra proletariato diktatūra, tai man teks prisipažinti kaltam dėl visos mano politinės veiklos, kuri buvo skirta nepriklausomos tautinės valstybės kūrimui.“ Tardymai baigėsi sušaudymu. Užsienio reikalų ministras buvo taip pat Donatas Malinauskas, kuris vykdė ir specialaus įgaliotinio vaidmenį Čekoslovakijoje bei Estijoje. Spaudos draudimo laikotarpiu kaulė lėšas lietuviškiems spaudiniams,

priklausė slaptai lietuvių inteligentų draugijai „Dvylika Vilniaus apaštalu“. Vienas pirmųjų vidaus reikalų ministrų buvo Jokūbas Šernas, daug pastangų dėjęs dėl Klaipėdos krašto ir Mažosios Lietuvos grąžinimo. Taip pat dirbo kaip Prekybos ir pramonės banko direktorius. Finansų ir vidaus reikalų ministras, taip pat Kauno miesto burmistras buvo teisininkas Jonas Vileišis. Jis taip pat dėstė VDU. Ypač dideli jo nuopelnai skatinant Kauno miesto plėtrą.

Apie svarbų vaidmenį Lietuvos Taryboje atlikusį Justiną Staugaitį

„Aušroje“ jau daug buvo rašoma. Jis nuo pat Seimo susikūrimo iki 1940 m. buvo jo narys ir pirmininkas. Kaip Telšių vyskupas, įkūrė 12 naujų parapijų, 5 vyrų ir 11 moterų vienuolynų, rūpinosi švietimu. Kaip diplomatai Lietuvai dirbo: Jurgis Šaulys, Petras Klimas, Steponas Kairys, Kazimieras Steponas Šaulys. Dvarininkas Stanislovas Narutavičius Lietuvos interesus gynė jau 1905 m. Didžiajame Vilniaus seime. Jis jau tada visų nuostabai siūlė dvarininkų žemes išdalinti bežemiams ir mažžemiams. Aktyviai prisidėjo prie

Vilniaus konferencijos organizavimo, keldamas nepriklausomos Lietuvos etninėse žemėse kūrimo idėją.

Signatarų indėlis į Lietuvos valstybės kūrimą, jos politinio, kultūrinio, ekonominio gyvenimo raidą tikrai didelis. Sunku pasverti ir palyginti kiekvieno signataro darbus atskirai, nes žmonės, pasirašę Aktą, buvo skirtingi, nevienodi jų sugebėjimai, profesijos, likimai. Tačiau drąsiai galima teigti, kad jie Lietuvą kūrė visą gyvenimą, kaip kas įmanydamas, o kai kurie dėl jos atidavė ir savo gyvybę.

Popietė, skirta šv. Kazimierui

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Kovo 4 d. (sekmadienį) Lietuvių šv. Kazimiero draugija surengė Šv. Kazimiero dienos minėjimą. 13 val. kunigas Petras Gucevičius atnašavo šv. Mišias, o po jų Seinų „Lietuvių namuose“ vyko meninė dalis. Kazimieriečių pasveikinti atvyko jų bičiuliai iš Lietuvos: Vidupio bendruomenės pirmininkas Alfonsas Vitkauskas, Alytaus apskrities literatų klubo „Tėkmė“ pirmininkė Emilija Krušininė ir šio klubo narė Scholastika Kavaliauskienė.

Alfonsas Vitkauskas dėkojo seiniškiams, dalyvavusiems Balbieriškyje pagerbiant Lietuvos savanorius, t. y. Šv. Kazimiero draugijos pirmininkui Algirdui Vektoriuui, Eugenijai Pakutkienei, Birutei Roglienei ir Lastauskams.

Meninėje dalyje pasirodė Šv. Kazimiero draugijos vyrų kvartetas: Gediminas Nevulis (vadovas), Jonas Vilkelis, Jonas Leonavičius ir Juozas Grigutis, Punsko klijimo teatras suvaidino spektaklį „Kelkite, kelkite, kelkite!“. Tai kelionė per mūsų krašto istoriją. Spektaklyje atskleistas Punsko ir Seinų indėlis į Vasario 16-ąją, prisiminta, kokį vaidmenį atliko Punsko parapijos klebonai Simonas Norkus ir Motiejus Simonaitis, Seinų kunigų seminarijos auklėtiniai, primintas Seinų indėlis į Lietuvos kultūrą. Pasak režisierės Jolantos Malinauskaitės-Vektorienės, visi spektaklio tekstai paimti iš XX a. pradžioje Seinuose leisto žurnalo „Šaltinis“.

Tai buvo smagiai ir įdomiai praleista valanda. Ačiū Punsko klijimo teatrui. Vertėtų šį spektaklį parodyti mokiniams – tai būtų puiki šio krašto istorijos pamoka, pateikta patrauklia, neįprasta forma.

Šv. Kazimiero draugijos vyrų kvartetas

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Paminklas kunigui Jurgiui Dailidei (1838–1864) Suvalkų kapinėse

ONUTĖ VIRBYLIENĖ

2018 metai labai svarbūs kiekvienam lietuviui. „1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Tarybos paskelbtas nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo aktas žymi išskirtiną Lietuvos istorijos įvykį ir pradeda Lietuvos, kaip nepriklausomos ir demokratinės valstybės, istoriją“, – savo nutarime akcentavo Seimas, skelbdamas 2018-uosius Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio metais.

Jau nuo pat metų pradžios buvo matyti smulkios, bet labai gražios iniciatyvos ir mūsų krašte, skirtos šiai progai. Visi lietuviai labai suaktyvėjo, kad tik kuo šventiščiau paminėtų šiuos metus. Žinoma, svarbiausias buvo Vasario 16-osios – Lietuvos valstybės atkūrimo šimtųjų metų minėjimas. Tačiau manau, kad juo niekas nebaigė reikšti pagarbą savo šaliai, kad dar bus pastatytas ne vienas paminklas, koplytstulpis, mūsų kaimus, miestus ir miestelius papuoš naujos skulptūros. O visa tai – Lietuvai!

Suvalkų lietuviai taip pat paminėjo Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Šventė vyko vasario 18-ąją. Ji prasidėjo šv. Mišiomis lietuvių kalba Suvalkų Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje. Jų metu moksleiviai įnešė Lietuvos vėliavą, kurią LLD Suvalkų skyriui padovanojo Marijampolės literatų klubo „Sietynas“ pirmininkas Ričardas Jurgelevičius. Po Mišių ją pašventino parapijos klebonas kun.

Jarema Sykulski. Oficialioji dalis vyko Suvalkų pirmajame bendrojo lavinimo licėjuje.

Suvalkiečiai turi ir kitų planų. Pranas Sovulis jau išleido, o Kazimieras Baranauskas žada išleisti savos kūrybos knygą (savo lėšomis). „Ančios“ ansamblio moterys pasipuošė naujais stilizuotais drabužiais. Bet rašydama šį straipsnį noriu apie dar vieną užmojų užsiminti. LLD Suvalkų skyrius, Kazimierui Baranauskui ir Juozui Vazneliui paskatinus, siekia pastatyti Suvalkų kapinėse Bakalariavos (Bakalarzewska) g. akmeninę paminklą, skirtą kunigui Jurgiui Dailidei, kuris paaukojo savo gyvybę už Lietuvos laisvę. Apie šį kunigą mažai kas girdėjęs, trūksta žinių ypač lietuvių kalba. Siūlau bent kiek susipažinti su šia asmenybe, kuri buvo susijusi ir su mūsų kraštu: kunigas baigė Seinų seminariją, žuvo Suvalkų mieste. Kazimieras Baranauskas nemažai pasidarbavo, kol surado reikalingiausių duomenis. Jau 2013 m. jis buvo šiek tiek rašęs apie kun. Dailidę straipsnyje „Sausio sukilėlių pėdsakais“ („Suvalkietis“, 2013/2/74), o pernai parašė ir į „Terra Jatwezenorum“ (9, 1):

KUNIGAS JURGIS DAILIDĖ (1838–1864)

Romos katalikų kunigas Jurgis Dailidė (1838–1864), Stanislovo sūnus, gimė Sintautuose, Šakių rajone,

valstiečių šeimoje. 1862 m. baigė Seinų kunigų seminariją. Tų pačių metų kovo mėnesį vyskupas Motiejus Valančius išventino jį kunigu. Paskirtas Rudaminos Švč. Trejybės bažnyčios vikaru.

1863 m. sausio 30/31 naktį kunigas Jurgis Dailidė Rudaminos bažnyčioje Buhakovsko (Bulakavo) valsčiaus valstiečiams (apie 60 asmenų) perskaitė sukilėlių manifestą ir prisaikdino maištininkus. Sueigą organizavo minėto valsčiaus viršaitis, bajoras Julius Letovtas, priesaikos tekstą parengė ir kunigui davė perskaityti Rudaminos viršaitis Rodevičius. Apie slaptą sueigą valdžiai pranešė Bielėnų seniūnas (šaltyšius) filipininkas Vasilius Borysovas ir Strumbagalvės seniūnas Sikorskis. Įstatymų pažeidėjus žandarai areštavo.

Balandį devyni Gumbelių gyventojai pateikė prašymą kunigą paleisti. Laidavimo raštą birželį įteikė ir trys garbingi Suvalkų miesto atstovai. Tačiau nesėkmingai. Kunigas kalėjo ilgiau negu metus Suvalkuose, buvo kankinamas. Tardymo komisijos nariai dėl mirties bausmės nebuvo vieningi, nutarė skirti katogą. Tačiau gen. Jakovas Piotrovičius Baklanovas nuosprendį pakeitė ir skyrė aukščiausią bausmę – sušaudymą.

Kunigo egzekucija įvykdyta 1864 m. balandžio 13-osios rytą Suvalkuose.

Kai kuriuose šaltiniuose klaidingai

minima sušaudymo data balandžio 1-oji ir vieta – Vygiai. Suvalkuose kalinamų žmonių egzekucijos vyko miesto ribose, trijose vietose. Iš viso įvykdyta trylika egzekucijų (trys grupinės), sušaudyta – 7, pakarta – 13, taigi nužudyta 20 žmonių. Palaidojimo vietos artimiesiems nebuvo viešinamos.

Tuometinis Rusijos karinis būdžiamasis kodeksas numatė, jog egzekucijos metu sušaudytą nusikaltėlį privaloma laidoti tiesiogiai už stulpo, prie kurio buvo pririštas. Suvalkuose panašiai buvo sušaudytas ir palaidotas kunigas Jurgis Dailidė.

Leidinyje „Dziennik Suwalski“ (1926 m. 23 nr.) rašoma, jog kunigo nužudymo vieta atsitiktinai rasta Suvalkuose 1894 m. statant geležinkelio siurblių stotį (šalia buvusios

elektrinės, prie Ančios upės). Kasinėtojai, atlikdami žemės darbus, aptiko žmogaus kaulus ir sutanos likučius. Rusų valdžios atstovai įsakė vietos katalikų kapinių duobkasiui palaikus surinkti ir palaidoti už kapinių mūro. Duobkasis tai padarė, tačiau naktį palaikus atkasė ir perlaidojo kapinėse. Vieta ano meto gyventojams buvo žinoma.

Kunigas Jurgis Dailidė palaidotas senosiose Romos katalikų kapinėse Suvalkuose, Bakalariavos gatvėje. Kapinės dabar jau iki galo užlaidotos, nebeliko nei liudytojų, nei jokio atminimo ženklų.

2004 m. Suvalkų miesto valdžia, pagerbdama nužudytus 1863 m. sausio sukilimo dalyvius, pastatė didingą keturių kryžių formos paminklą pagrindinėje egzekucijų vietoje, už

miesto į vakarus, Bakalariavos link, dešinėje pusėje, kur nužudyta daugiausia (12) sukilėlių.

Kadangi nėra jokio mūsų mieste žuvusio lietuvio kunigo Jurgio Dailidės atminimo ženklų, kaip jau minėjau, norime jam Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio metais pastatyti Suvalkų kapinėse akmeninį paminklą. Paminklas stovės netoli koplyčios, kur palaidoti ir kiti kunigai (vieta jau sutarta). Atidengti planuojame balandžio mėnesį.

Gerbiamieji, jei kas galite ir norite paremti mūsų iniciatyvą, prašom kreiptis į LLD Suvalkų skyriaus valdybą. Manome, kad pavyks įgyvendinti visus mūsų planus ir garbingai atšvėsime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį.

Ar pavyks Suvalkuose įkurti lietuvišką vaikų darželį?

Š. m. kovo 8 dieną LR konsulato Seinuose ir Lenkijos lietuvių bendruomenės atstovai susitiko su Suvalkuose gyvenančiomis jaunomis lietuvių šeimomis. Į susitikimą atvyko apie 40 asmenų, kurie išreiškė norą dalyvauti lietuvių kultūrinėje veikloje Suvalkuose bei lietuviškai ugdyti savo vaikus. Suvalkų lietuviai, remdamiesi tautinės mažumos teise, paprašė padėti šiame mieste įkurti lietuvių kultūros centrą bei lietuvišką vaikų darželį.

Susirinkusieji pasirašė kreipimąsi – deklaraciją, kurios pagrindu LR konsulato Seinuose vadovas Vaclavas Stankevičius ketina iškeltą klausimą aptarti su Suvalkų miesto prezidentu ir išsiaiškinti, kaip Suvalkų miesto (Lenkijos centrinė) valdžia gali padėti šį projektą įgyvendinti.

Jaunų suvalkiečių noras dalyvauti lietuvių kultūrinėje veikloje sulaukė Lenkijos lietuvių bendruomenės atsako. LLB pirmininkė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė pakvietė į pirmuosius susitikimus (vokalinius-muzikinius, šokio bei teatro) jau ateinančią savaitę.

Taip pat sukurta Suvalkų lietuviams skirta paskyra „Facebook“ socialiniame tinkle (SUVALKIEČIAI LT), kur jie galės keistis informacija, derinti susitikimus bei tie, kas negalėjo dalyvauti susitikime – pasirašyti minėtą deklaraciją.

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Puikios slidinėjimo pamokos

DALIA MAKUSKIENĖ

Tebesitęsiant slidinėjimo sezonui, daugeliui tėvų kyla klausimai: Gal važiuoti atostogauti į kalnus drauge su vaikais? Gal leisti juos į slidinėjimo pamokas?

Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos ketvirtokams pasitaikė puiki galimybė dalyvauti slidinėjimo projekte Šelmente. Dalyvavo 31 mokinukas ir pamokos truko net 5 dienas (vasario 7, 9, 13, 19 ir 21).

Slidinėjimo mokykla tam ir skirta, kad pastatytų ant slidžių ar snieglenčių tą, kuris nemoka nusileisti nuo kalniuko, tačiau labai nori tai padaryti ir stovėdamas ant savo kojų, ir su vėjeliu. Slidinėti gali visi: ir pirmą kartą atsistoję ant slidžių, ir eksperantai. Patys tuo įsitikinome.

Jau projekto pradžioje mokiniams buvo paaiškinta, kokią aprangą reikia vilkėti – lengvą viršutinę dalį ilgomis rankovėmis bei laisvas kelnes. Kad slidinėjimo batai kiek įmanoma geriau priglustų prie kojų, rekomenduojama

Dalia Makuskienės nuotr.

buvo dėvėti ilgas, glotnias ir plonas kojines. Kadangi buvo šaltoka, mokiniai vilkėjo šiltesniais drabužiais. Ne užmiršo ir šiltų pirštinių. Šelmento slidinėjimo mokykloje gavome slides, batus ir šalmsus. Kiekvienas mokinytis apsilviko marškinėlius su pasirinktu eilės numeriu. Tokiu būdu instruktoriams buvo paprasčiau bendrauti su mokiniais.

Kiekviena slidinėjimo pamoka truko apie 2 valandas ir tuo metu instruktorius visuomet buvo šalia, aktyviai dalyvavo mokymo procese. Mokiniai buvo padalinti į kelias grupes. Treniruotės kiekvieną dieną buvo pilnos naujų iššūkių ir užduočių – tai leido visuomet mėgautis pamokomis, tobulinti gebėjimus ir geriausiai pasiruošti tikriems slidinėjimo nuotykiams.

Turbūt dažniausiai slidinėjimo instruktoriams užduodamas klausimas: nuo kelių metų

galima pradėti slidinėti kalnų slidėmis? Sužinojome, kad savarankiškai nusileisti slidėmis nuo kalno pradėdama jau nuo trejų metų. Vaikas greitai išmoka įveikti nedidelius ir nestačius šlaitus, kuriais besileidžiant greitis nebūna didelis. Svarbu, kad trasos pabaigoje būtų galimybė slysti tol, kol slidės pačios sustos.

Jau pirmą projekto dieną instruktoriai vaikus išmokė laikyti slides lygiagrečiai čiuožiant ir jas pasukti kampu stabdant. Mokydami vartojo paaiškinimus „gruzdintos bulvytės“ ir „gabalėlis picos“. Ketvirtokai pasižymėjo gabumais, greit išmoko slidinėti ir parodė, kad tai jiems labai patinka.

Paskutinę dieną instruktoriai įvertino mokinių slidinėjimo lygį ir pakvietė į varžybas kovo pradžioje.

Ačiū Punsko Dariaus ir Girėno mokyklos direktoriui už puikią galimybę ir iššūkį dalyvauti slidinėjimo pamokose Šelmente.

Dalia Makuskienės nuotr.

Ką mena Giluišgirio pakraštys?

BOŽENA BOBINIENĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 3 nr.

Trumpalio kooperatyvo veiklos pradžia buvo labai sunki. Nebuvo jokių ūkinių pastatų ir reikalingų mašinų žemei apdirbti. Kaip apdoroti šimtą hektarų turint tik 5 kolūkiečių atsivestus arklius, vežimą, roges ir keletą padargų: plūgą, akėčias, kultivatorių? Kaip motyvuoti žmones, kai skaičiuojami darbadieniai ir už juos mokama natūra: šienais, šiaudais, grūdais? Akivaizdu, kad tokiomis sąlygomis kolūkio nariai savo reikalams naudojos didesniu žemės plotu, nei leido Statutas. Jie juk turėjo iš ko nors pragyventi, išmaitinti šeimą. Darbas buvo be galo sunkus ir sudėtingas ne tik patiems lauko darbininkams, bet ir vadovams: norint pasikalbėti telefonu su kokia nors įstaiga, reikėjo eiti į Punsko paštą ir užsisakyti kalbą, neretai – laukti apie valandą laiko, kol būdavo sujungiamas. Padėtis atrodė beviltiška.

Tačiau po 1963 ar 1964 metų bendrovės situacija pamažu pradėjo keistis. Be abejo, reikėjo turėti pažinčių su įvairių įstaigų vadovais, kad užsibrėžta veikla galėtų pajudėti iš vietos. Pagaliau buvo atidaryta banko sąskaita, nustatytos sąlygos naudotis kreditais ir apskritai finansais. 1966 m. nupirktas pirmas naujas traktorius ZETOR SUPER bei padargai žemei dirbti. Pamažu buvo mechanizuojami laukų darbai. Įvestas telefonas. Žmonėms pradėta už darbą mokėti pinigais, o ne natūra, kaip buvo anksčiau. Vis tiek turėti pinigą rankoj – kitas reikalas.

Tačiau problemos nesibaigė. Viena

Į Giluišius traukė jaunos šeimos, kurioms gimė vaikai. Išeidami dirbti, palikdavo juos globoti bent vienam bendruomenės suaugusiajam. Mažylių grupė buvo didoka, todėl ją vadinta „dziecincumi“ (toks „vaikų darželis“). Nuotraukoje – gimnastikos valandėlė prie vaikų šmaikštaudami prisijungę ir suaugę.

jų buvo ta, kad trūko ūkinių pastatų: nuimtą derlių reikėjo vežti ir dėti į kūgius po atviru dangum, čia pat kultū jāvus, tvarkyti šiaudus. Visi tie darbai, dirbami žiemą, buvo labai varginantys ir nekokybiški. Buvo prastas darbo našumas ir menka nuimto derliaus vertė.

Kolūkio finansinė padėtis pagerėjo, kuomet Trumpalis perėmė Ožkinių kolūkio tvartus ir pritaikė juos paukščių (vištų, žąsų, ančių) auginimui (vietiniai tuos pastatus vadino „broilerniomis“). Grūdų parūpindavo pati bendrovė, bet daugiausia buvo vartojamas pirktas broilieriams skirtas pašaras. Fermoje dirbo trys pastovūs darbuotojai. Trumpalio kooperatyvo investicija buvo vykusi – „broilernioje“ kasmet užauginta ir parduota apie 50 tonų paukštienos. Į kolūkio banko

sąskaitą įplaukę pinigai skatino toliau investuoti, todėl bendrovė kreipėsi į Valstybinį žemės fondą, kad skirtų dar daugiau žemės, esančios Giluišų, Trumpalio, Vaičiuliškių, Kalinavo kaimuose. Tokiu būdu kolūkio dirbamų žemių plotas padidėjo iki 250 ha. Plėtėsi produkcija, daugėjo norinčiųjų dirbti kolūkyje, todėl 1967 metais buvo pradėtos derybos su valdžia dėl ūkinių pastatų statybos ir jų lokalizacijos. Tam tikslui pradėta ruošti reikalinga dokumentacija. Nuspręsta rinktis kitą kooperatyvo pastatų vietą. Giluišiai buvo per toli nuo Punsko, todėl surastas sklypas artimesniame Vaičiuliškių kaime, kuriame ir žemės kolūkis turėjo daugiausia.

Dokumentacijos parengimas užtruko kelerius metus, ir 1970-aisiais pradėta statyba. Šiuos darbus atliko

Trumpalio kolūkio laukai

Suvalkų valstybinė žemės ūkio statybų įmonė. Kreditas statybai gautas Suvalkų žemės ūkio banke, išmokėtas per 20 metų su 2 % palūkanomis. Kolūkyje buvo pastatytas gyvenamasis namas dviem šeimoms su svetaine ir biuro patalpa, kluonas, tvartas 60-čiai karvių, grūdų sandėlis, trąšų sandėlis, mašinų taisykla, pavėsinė-garažas traktoriams. Statyba baigta 1972 metais.

Kooperatyvo nariai nusprendė pirkti 20 versingų telyčių, iš kurių praėjus kuriam laikui išaugino 50 karvių. Tuo metu kolūkyje dirbo daugiau kaip dvidešimt darbuotojų – narių: 2 administracijos, 12–15 lauko darbininkų, 4 darbininkai prie gyvulių, 3 paukščių augintojai. Kolūkio ūkinė ir finansinė padėtis vis gerėjo. Buvo nupirkta daugiau stipresnės technikos laukų darbams: kombainas, pajėgesni traktoriai ir kitos reikalingos mašinos. Vėliau prie grūdų sandėlio buvo pastatyta džiovykla, sumechanizuotas sandėlis. Po to iškastas giluminis šulinys, nutiestas vandentiekis, atlikta elektrifikacija, nes iki šiol nebuvo kolūkyje elektros, net ir naujai pastatytuose tvartuose apyvokos darbai buvo atliekami žibalinėse lempose. 1975 metais atlikta melioracija ir žemės drenažas.

1982 m., kuomet savanoriškai nuostojo veikęs Eglinės kolūkis, Trumpalis perėmė Eglinės, Vaiponios ir Pavaiponės kaimų žemes – apie

240 ha. Tuomet Trumpalio kooperatyvo valdose buvo 490 ha žemės. Apie 1988 metus kolūkis iš valstybės išsipirko visą savo naudotą žemę.

Bendrovėje prasidėjo intensyvūs pokyčiai, žmonių judėjimas: vieni iš kolūkio išeidavo, jų vieton ateidavo kiti, dažniausiai jaunos šeimos. Kolūkio narių vis daugėjo. Dėl to 1984 m. buvo pradėta statyti nauja paukščių ferma. Ir šią statybą vykdė Suvalkų valstybinė žemės ūkio statybų įmonė, ir paskola paimta tame pačiame Suvalkų žemės ūkio banke, su tokiais pat palūkanomis kaip anksčiau. Paskolos sutartyje su banku pažymėta, kad jei įmonė pasieks planuotą produkcijos kiekį, paskola

bus sumažinta 60 % verte, panašiai, kaip buvo skiriama tais laikais ūkininkaujantiems žemdirbiams. Šį kartą pastatyti trys vienodi tvartai broilerių, vištų ir ančių auginimui. Kiekviename jų galima buvo auginti po 10 000 vienetų. Paukščiai buvo penimi 8–9 savaites, t. y. užauginami pardavimui 4 kartus per metus. Be to, pastatyti ir specialūs penki tvartai-paviljonai žąsims auginti bei narvai joms penėti, tukinti.

Pastačius pirmus tvartus, iškart juose pradėta auginti viščiukus – broilerius. Didžiųjų statybų metu išaugo 400 kv. m kluonas, katilinė su centriniu šildymo tinklu, socialinis pastatas (biuras, socialinės patalpos, svetainė), sandėlis pašarams su 80 tonų talpos džiovykla grūdams, garažas su remontų dirbtuvėmis ir agregatu. Agregatas praversdavo tuomet, kai dingdavo elektros srovė iš elektros tinklo. Tada jis įsijungdavo ir visuose ūkiniuose pastatuose buvo elektros srovė bei apšvietimas. Tuo pat metu pastatytas dar vienas gyvenamasis daugiabutis 12-ai šeimų. Statybos baigtos 1987 metais. Tada jau buvo apie 50 narių – darbuotojų, gyveno 20 šeimų.

Darbai ėjo pirmyn, todėl su banku

Šienapjūtė. Pirmasis kolūkio nupirktas traktorius ZETOR Super 8. Traktoriuje sėdi Edvardas Vydra, ant priekabos užkabinimo stovi Julija Vilčiauskienė ir Onutė Bobinienė

Jaunos šeimos, apsigyvenusios Giluišiuose. Iš kairės: Anelė ir Juozas Bobinai, Irena ir Albinas Vyšniauskai, Bronė ir Jonas Šidlauskai, pritūpę Onutė ir Antanas Bobinai

Iš Anelės ir Juozo Bobinų asmeninio archyvo

sudarytos sutarties dokumentacijoje numatyta produkcija labai greitai pasiekta. Jau po metų buvo daugiau gaminama, nei planuota. Per metus iš kolūkio tvartų išvežta 80–120 tonų gyvo svorio paukštienos: vištų, ančių ir žąsų. Kooperatyvas turėjo apie 120 raguočių, tarp jų 50 karvių, buvo nebloga pieno produkcija, kurią supirkdavo Seinų pieninė. Visi paimti iš banko kreditai sumokėti laiku, ir atrodė, kad kolūkis neblogai verčiasi.

Tačiau apie 1994 metus kolūkis pradėjo silpnėti. Sumažėjo produkcija ir darbuotojų skaičius. Atsisakyta naudoti žemę, esančią Šipliškių valsčiaus Vaipionios, Pavaipionės ir Eglinės kaimuose, o nuosavą bendrovės žemę pradėta pardavinėti. Neapsimokėjo nieko gaminti, nes sunku buvo rasti supirkėjus. Nustota auginti paukščius. Pradėta pardavinėti gyvulius, traktorius, kombainus ir įrangą. Iki 2000 metų neliko nieko, išskyrus 150 ha žemės ir tuščius ūkinius pastatus. Dauguma kolūkio narių buvo nepatenkinti tokia padėtimi, todėl suorganizuota visuotinį kolūkio narių susirinkimą, kurio metu priimtas nutarimas kolūkį panaikinti. Oficialiai jo veikla sustabdyta 2001 m. Išrinkta likvidatorių komisija, atsakinga už turto

likvidavimo procesą. Jis buvo baigtas 2004 metais. Paukščių fermą ir kitus su ja susijusius pastatus bei 50 ha žemės nupirko „KEMOS“ įmonė, gaminanti grūdinius pašarus. Visi kiti pastatai ir žemė buvo parduoti aplinkiniams ūkininkams bei patiems kolūkio nariams. Gauti pinigai skirti užsilikusių paskolų ir likvidavimo kaštų apmokėjimui, taip pat išdalinti buvusiems (jų buvo apie 50 žmonių) ir tuometiniams kooperatyvo nariams (jų irgi buvo apie 50). Pinigai

padalinti pagal stažą – metus, išdirbtus kolūkyje, ir pagal atlyginimus, gautus už atliktą darbą.

Štai tokia Trumpalio kooperatyvo istorija. Jos pabaiga – nelabai linksma. Kas atsitiko, kad vienu metu auganti įmonė, turinti tiek žemės, neblogą žemės ūkio technikos ir mašinų parką, nemažą pelną, išplėtusi ūkio infrastruktūrą, staiga pradėjo smukti? Atsakymų gali būti įvairių. Jie skatina ginčus, aistras, kaltinimus. Tai žmogiška. Galbūt pati tokio kooperatyvo idėja yra nebloga, bet ją būtina sąžiningai, „pagal instrukciją“ įgyvendinti, o realybėje vis išeina kitaip. Tačiau ne man šituos dalykus vertinti. Šiuo pasakojimu ne to siekiau. Tiesiog norėjosi priminti tą milžinišką darbą, kurį pavyko padaryti Trumpalio kolūkio pradininkams – keliems Punsko krašto žmonėms, kurie į „bendrą išdą“ atsivedę po savo arklį, atsivarę vežimą, keletą padargų, paaukojo savo jaunystės dienas, jėgas ir entuziazmą, ieškodami ir siekdami geresnės ateities sau ir savo vaikams.

Nuoširdžiai dėkoju gerbiamiems Benui Grigučiui, Onutei Bobinienei, Petručiui Paškevičiui (Sposkevičiui) už pateiktus prisiminimus.

Vaizdas į Trumpalio kolūkio naujos buveinės plotus Vaičiuliškėse. Apie 1970 m.

Iš Anelės ir Juozo Bobinų asmeninio archyvo

Joną Zakaravičių prisiminus

ASTA PEČIULIENĖ

iš Punsko LKN archyvo

„Gyvenimą sunku suprasti.

Reikia liūdesio,

Kad suprastum, kas yra džiaugsmas.

Triukšmo, kad įvertintum tylą.

Ligos, kad suprastum, kas yra sveikata.

Kažką prarasti, kad įvertintum, ką turėjai...“

1996-ųjų vasarą Joną Zakaravičių, 35-erių metų vyriškį, į Punkską atsiveža Vytautas Pečiulis, ieškantis naujai besisteigiančiai Punsko muzikos mokyklai mokytojų. 1984 m. įgijęs aukštąjį išsilavinimą Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetuose, lietuvių liaudies instrumentų orkestro dirigento specialybę, Jonas jau buvo pagarsėjęs kaip vienas ryškiausių

ir perspektyviausių Lietuvos birbynininkų. Be to, tik po studijų atvykęs į Marijampolę, 11 metų sėkmingai dirbo Muzikos mokyklos mokytoju, Pedagoginės mokyklos dėstytoju, nuo pagrindų sukūrė Marijampolės putliųjų verpalų fabriko dainų ir šokių ansamblį, pats vadovaudamas liaudies instrumentų orkestrui. Bet meno sielai, kultūrinės veiklos, matyt, stokojo. Traukė jį platesni horizontai, nauji iššūkiai. Atvykęs į Punkską tapo pirmuoju muzikos mokyklos lietuvių liaudies instrumentų (kanklės, birbynė, lamzdelis, skudučiai) klasės mokytoju. Tuo

pat metu perėmė ir Punsko lietuvių kultūros namų kapelos „Klumpė“ vadovo pareigas, muzikinių kūrinių skambesį praturtino birbynės raliavimu. 1997–1998 m. sezonui, ruošiantis kelionei į JAV, „Klumpė“ sugrįžta į buvusio vadovo Vytauto Pečiulio rankas, o po gastrolių kapela vėl perduodama Jono Zakaravičiaus globon. Nuo 2004 m. Jonas dar pradėjo vadovauti Punsko LKN vaikų kapelai „Puniukai“, ne kartą ruošdavo vaikus „Dainorėlio“ konkursui ir jo mokiniai skindavo laurus.

Jonas Zakaravičius buvo neeilinė asmenybė. Gimė 1961 m. Pagėgiuose (Šilutės raj.), vidurinį muzikinį išsilavinimą įgijo Stasio Šimkaus konservatorijoje Klaipėdoje, kur vėliau tęsė ir aukštuosius mokslus. Ne

kartą savo elgesiu ir mąstymu pasirodė esąs žemaitis. Niekada daug nekalbėdavo, netuščiažodžiaudavo, sugebėdavo vos keliais žodžiais išreikšti savo mintis. Užtai Jono darbų susikrovė didžiulis kraitis. Stiprioji jo kūrybos dalis buvo instrumentuotės kapelai. Jis buvo ne tik birbynės virtuosas, puikus akordeonistas, bet ir nepaprastai talentingas aranžuotojas ir kūrėjas. Ne viena dainos melodija sukurta jo, ne vienas muzikinis kūrinys jo parašytas. Bepigu dirbti su žmonėmis, kurie išmano muzikos raštą, bet tu dirbk su tokiais, kurie natų nepažįsta... Ir su tokiais ansambliciais Jonui teko dirbti, teko perprasti jų mąstyseną ir jiems įdiegti melodingas instrumentuotes. Punsko kraštui, Punsko lietuvių kultūros namams, Punsko muzikos mokyklai, kapelai „Klumpė“, vaikų kapelai „Puniukai“ Jono išpaustos pėdos paliks amžiams. Per 8-erius darbo muzikos mokykloje metus išleista keliolika birbynininkų, kanklininkų, su „Klumpė“ išvažinėta bemaž visa Lietuva, didžioji Lenkijos dalis, įvairiuose konkursuose laimėtos prizinės vietos, du kartus „Klumpė“ tapo LRT laidos „Duokim garo!“ laureate, su „Puniukų“ kapela vadovas taip pat skindavo prizus, pelnydavo žiūrovų pagarbą. Būdavo metų, kai su „Klumpė“ jis koncertuodavo apie 30 kartų, taip garsindamas mūsų kraštą įvairiuose renginiuose. Išliekamąją vertę turi kapelos „Klumpė“ išleistos kompaktinės plokštelės. Su vadovu Zakaravičiumi „Klumpė“ jų įrašė net šešias: 1998 m. išleista kompaktinė plokštelė su lankstinuku apie Punsko kultūrą ir kapelą „Klumpė“

Jonas Zakaravičius su „Puniukais“

„Lithuanian music Folk“, „Klumpė 2003“, „Klumpė 2006“, 2009 m. plokštelė „Tėvelių kraštas“, skirta Lietuvos vardo tūkstantmečiui, ir 2009 m. išleista rinktinė „Rieda „Klumpės“ tekinis“, 2016 m. „Tūkstantis žingsnelių“. Vienas stambiausių Jono darbų – dokumentinis filmas apie Punsko lietuvių kultūros namų kapelą „Klumpė“, pristatytas 2010 m. Visi šie darbai liudija Joną buvus labai produktyvų vadovą, siekiantį tobulybės muzikos erdvėje. Visų šitų darbų fone aukščiausią vietą visuomet užimdavo meilė ir pagarba lietuvių tradicijoms. Už tai Jonas mūsų krašte nusipelnė didžiulės pagarbos ir visuomenės pripažinimo. Jis buvo tas vadovas, kuris vertybių neieškodavo internete, užsienyje, svetur. Jo kūrybos šaltinis – Juozo Vainos surinkta tautosaka, užrašytos senos dainos... Iš čia jis semdavosi kūrybinių minčių, autentiškas Punsko krašto dainas stengdavosi įpiršti kapelos dainininkams, nors jos ir ne visada atitikdavo atlikėjų skonį...

Verta prisiminti ir faktą, jog Jonas Zakaravičius, atvykęs dirbti

į Lietuvių kultūros namus 1996 m., iš Marijampolės akcinės bendrovės „Vernitas“ atvežė mums daug inventorius. Tai buvo tautiniai drabužiai, įvairūs muzikos instrumentai bei atributika lietuvių liaudies šokiams. Tie drabužiai ir daiktai dar iki šiol yra naudojami kultūros namų ansamblių veikloje.

2016 m. Jonas Zakaravičius už savo veiklą buvo apdovanotas Lietuvos Respublikos ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“.

Pradirbusi su Jonu 14 metų, net neįtariau, kad mūsų bendravimas gali baigtis tokiomis aplinkybėmis. „Dabar tik įvertinau, kiek jis gyvenimų nugyveno per tą trumpą laikotarpį – gal kokius tris“, – prisimena jo žmona Jūratė, visuomet pabrėždama, kad Jonui Punkskas buvo svarbiausias.

Tikiu, kad dėl to kentėjo šeima, augantys vaikai, bet Jonui Punkskas buvo gyvenimas, kūryba ir didžiulė pareiga. O kad jūs būtumėte matę, kaip jis didžiavosi gyvenęs tuo laikotarpiu, kai Lietuva švęs savo šimtmetį, kaip jis su „Klumpė“ ruošėsi sudrebinti mokyklos sienas

vakaronės metu trankia muzika, kiek jis dar planų ir užmojų turėjo... Ir viskas dinga taip staiga ir netikėtai.

Jonas buvo ir puikus kolega. Niekuomet neatsisakydavo prašomas padėti. Užtekdavo tik skambučio: Jonai, reikia bilietų į spektaklį – prašom, jau nupirkta; Jonai, reikia kolektyvo iš Lietuvos Muzikuojančių šeimų šventei – prašom, Jonas atveža tokį; reikia žmogaus, kuris galėtų vertinti mūsų jaunus dainorėlius – jokios problemos, Jonas puikiai pažinojo visus Marijampolės muzikus ir tuojau pakviisdavo ką nors į vertinimo komisiją. Beje, jis keliems

Lietuvių kultūros namų darbuotojams trispalves padovanojo, kad per šventes pasipuoštų savo namus... Toks buvo mūsų Jonas. O kokį humoro jausmą jis turėjo. Kai būdavo sunku ar pečius slėgdavo rūpesčiai, jis visuomet surasdavo žodžių nuraminti ir paguosti. Niekada neužmiršiu jo žodžių: „Atsimink, visada taip nebus!“ Sakau: „Jonai, Tu žinai, pasisekė, viskas yra gerai“, o jis vėl tuo savo rimtu tonu: „O aš Tau sakau, atsimink, visada taip nebus!“ Ir supranti kaip vaikas, kad gyvenimas banguoja, vinguriuoja, čia, žiūrėk, ant vežimo, čia – po vežimu. Bet paguoda vis ta, kad „visada taip nebus“.

Jonas buvo nepaprastai užduras, slapukas. Tik paliestas tikrai skausmingų ligos gniaužtų išsidavė, kad jam skauda... Deja, mes net nespėjom susivokti, kai tas Jono skausmas labai greitai peraugo į mūsų visų neviltį, skausmą ir didžiulę netektį. Ir tik praradę supratom, ką turėjom... Jonas Anapilin iškeliaivo 2018 m. vasario 11 d.

Marijampolės baltojoje bažnyčioje palydėti Joną Zakaravičių į paskutinę

„Klumpė“ su vadovu Jonu Zakaravičiumi

jo gyvenimo kelionę susirinko didžiulis būrys žmonių. Tarp jų buvo ne tik šeimos nariai, artimieji. Buvo ir jo draugai, kolegos, ansamblių, buvo ir punskiečių atstovai. „Klumpės“ dainininkai sugiedojo „Marija, Marija“, „Puniukų“ smuikininkės pagrojo giesmę „Dieve, arčiau Tavęs veržias širdis...“, o aš, palydėdama savo darbuotoją, mūsų visų gerą bičiulį ir puikų vadovą, tariau atsiveikinimo žodžius:

Nutilo birbynės, skudučiai ir kanklės, nebeverkia armonika vakarais... Kraupiai liūdna ir gūdu visame mūsų mažame Punsko miestelyje, graudu ir tylu kultūros namuose... Neteleme bičiulio, mokytojo, vadovo, kompozitoriaus, Lietuva neteko dar vieno nepaprastai talentingo savo sūnaus.

Jonai, kiek džiaugsmo ir vilčių mums atnešei ateidamas 1996-aisiais į Punską. Atidavei

mums trečdalį savo gyvenimo: muzikos mokykloje mokei vaikus groti lietuvių liaudies instrumentais, kultūros namuose į aukštybes pakėlei kapelos „Klumpė“ vardą, atvėrei duris į muzikos pasaulį „Puniukų“ kapelos jaunimui.

Ne kiekvienas prigyja mūsų aplinkoje, Tu joje prigijai, žleidai šaknis, sukrovei žiedus, beliko jiems tik skleistis, o mums gėrėtis jų kvapu ir grožiu.

Bet štai klatingas ir žvarbus vasario viesulas išrovė šitą medį su šaknim, su vainikais, su pumpurais. Klausiam, kodėl dabar, kodėl pačiam žydėjime? Artėja Lietuvos šimtmečio minėjimas, į galvą skverbiasi mintys, gal ten, Aukštybėse, Jonai, prirėkė Tavo aranžuotųjų melodinių, Tavo minčių, Tavo kūrybos, gal ir jiems reikalingas birbynininkas ar akordeonistas?

Sengalvėle Jono mama, žmona Jūrate, vaikai Ligita, Andriau, – ačiū, kad išleidote į Punską sveiką ir kūrybingą savo tėtį, vyrą, sūnų... Patikėkite, sielvartas ir skausmas mums didžiulis, kad mes jį Jums grąžiname tik pelenų saujele.

Sunku išlydėti žmones, kurie dar turėtų gyventi, kurti ir teikti džiaugsmą. Jonai, dėkojame Tau už viską, ką mums aukojai, ko mus išmokei, kuo mus vienijai ir stiprinai. Mums, punskiečiams, Tavo darbai, Tavo mintys, išsakyti žodžiai, sukurtos dainos, nuskambėjusios melodijos gyvuos amžiais. Išėkis ramybėje, mylimas ir geriamas Vadove.

Jubiliejinio „Klumpės“ ir „Vyčių“ koncerto akimirka

Palinkai kaip beržas, šalnos pakąstas

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

*Žmogus – tik žemės svečias,
Ir turi jis sugrįžt namo.
Bet kaip sunku išleisti jį į kelią,
Kuriuo negrįžta niekas atgalios...*

Jonas Marcinkevičius gimė 1929 m. spalio 28 d. Klevų kaime, ūkininkų Katrės (Sidarytės) ir Antano Marcinkevičiaus šeimoje. Kur dabar gyvena Marcinkevičiai, seniau buvo Čiurlionių sodyba. Pas juos į žentus atėjo Augustas Marcinkevičius. Taip ir išnyko Čiurlionių sodyba. Jono Marcinkevičiaus šeimą iki dabar vadina Augustais. Augustas, vedęs Marę Čiurlionytę, susilaukė dešimties vaikų, bet sveiki užaugo tik šeši: Pranas, Ieva, Onutė, Antanas, Katrė ir jauniausias Jonas. Tėviškę paveldėjo Jono tėvelis Antanas. 1912 metais jis buvo pašauktas į

Rusijos kariuomenę. Kaip kareivis nusiųstas į Kinijos Nancino miestą saugoti Rusijos konsulatą. Staiga kilus Pirmajam pasauliniam karui, perkeltas į Europos frontą kariauti su austrais. Ten pateko į nelaisvę ir sunkiai dirbo kasyklose. Namu sugrįžo praėjus daugiau negu metams po karo.

Antanas, laimingai grįžęs į mylimą tėviškę, vedė kaimynę Katrę Sidarytę. Jie susilaukė penkių vaikų: Onutės, Bronės, Aldutės, Jono ir Albino. Onutė ištekdėjo už Pijaus Bukausko iš Skarkiškių, Bronė už Jurgio Marcinkevičiaus, o Aldutė už Juozo Vinikaičio – abi pastarosios tapo Klevų kaimo marčiomis. Albinas, vedęs Didžiulių Natalę Nevulytę, išėjo į žentus.

Tėviškę paveldėjo sūnus Jonas,

Jonas Marcinkevičius

Iš Marcinkevičių šeimos albumo

J. ir J. Marcinkevičių sutuoktuvės

kuris 1956 m. gegužės 10 d. vedė iš Kampuočių kilusią Julę Šliaužytę. Jie susilaukė dviejų vaikų – Onutės ir Vito. Dukra Onutė ištekdėjo už Juozo Radzevičiaus ir išėjo į marčias į Pristavonis. Užaugino dvi dukras ir du sūnus. Sūnus Vitas paveldėjo tėviškę. Jis vedė iš Navinykų kilusią Marytę Nevulytę. Susilaukė šešių vaikų: penkių dukrų ir vieno sūnaus. Jonas su Julija neseniai šventė bendro gyvenimo 60-ąjį jubiliejų.

Marcinkevičiai buvo nepaprastai darbštūs žmonės: augindami pulkelių vaikų, atlikdavo sunkius ūkio darbus. Jono vaikystė taip pat buvusi nelengva: reikėjo sunkiai dirbti, pergyventi karą. Jis lankė Klevų mokyklą, baigė

Iš Marcinkevičių šeimos albumo

J. ir J. Marcinkevičiai

tris klases. 1954 m. gegužės 3 d. stojo tarnauti kariuomenėje Zabžėje (Zabrze) ir čia teko sunkiai dirbti anglių kasykloje. Po kelerių metų sugrįžo į Klevus.

Jonas labai mylėjo savo kaimą, gimtus namus. Juk Klevai tai nepaprastas kaimas, čia daug kryžių pakelėje, koplytelių. Pažino kiekvieną takelį, kelią, keliuką, medį, ežerą ir griovius. Mėgo bendrauti su žmonėmis. Neabejingas buvo ir kultūrinei veiklai, mielai lankė vakaruškas, bendravo su jaunimu. Ne kartą organizavo savo kluone šokius, priėmė po savo stogu vaidintojus ne tik iš Klevų kaimo, bet ir kitų vietovių. Jonas niekada neatsakydavo pagalbos organizuojant kultūrinį suėjimą, buvo

paslaugus žmogus.

Sužinoję, kad Jonas serga, galvojome: daugelis suserga ir pasveiksta. Jis irgi spindėjo tikėjimu ir labai, labai norėjo gyventi. Gydėsi, pats tikėjosi pasveikti ir aplinkiniams neleido galvoti kitaip. Daug kartų sakė: „Nepasiduosiu“. Kelias dienas prieš mirtį suvežiojo malkas. Deja, liga buvo stipresnė už jo gerus norus. Atėjęs šaltam sausio vakarui, tėtis, senelis, prosenelis tėviškėje, supamas savo šeimos, užmigo amžinuoju miegu. Mirė sausio 29-ąją, būdamas 89 metų, sulaukęs 10 vaikų ir 8 provaikų.

Reikėjo išeiti iš šio pasaulio, palikti artimuosius ir nebaigtus darbus, nors jis nieko neatidėliodavo, stengėsi iškart padaryti, pradėtus darbus užbaigti. Jonas neturėjo ypatingų

pasiekimų, bet buvo draugiškas, be galo mylėjo savo šeimą, vaikus, anūkus, proanūkius ir gimtą kraštą.

Visi mes mirtingi. Kol esame gyvi, tenka kitus palydėti už ribos, iš kur niekas negrįžta ir niekas tikrai nežino, kas ten laukia. Jono karstas priklaustas prie tėvų ir senelių kapo. Liko tik prisiminimai... Juk namai, kuriuose jis gyveno, jau nebebus tokie patys, truks vienos vietos prie stalo, spindinčių akių ir patarimų. Kiekvienas žmogus šiame pasaulyje turi savo vietą, svajones, artimus žmones. Bet ateina laikas, kai reikia užleisti vietą kitiems... Prisiminimuose lieka brangūs žmonės. Dažnai pas juos sugrįžtame mintimis džiaugsmo ar liūdesio akimirka.

*Nebeįgirsime jau daugiau tėvelio,
senelio balso,*

*Tik paliks atmintį jo žodžiai ištarti.
Užgeso mielos akys, nusviro darbščios
rankos*

Ir paliko vien sielvartas širdy.

*Naudotasi Gintauto Marcinkevičiaus
monografija „Klevai“, išleista Punske
2010 m.*

Marcinkevičiai su anūkiais ir proanūkais

Iš Marcinkevičių šeimos albumo

*Būk ta, kurios rankos laiko pasaulį.
 Kurios širdis susildo žemę.
 Kurios daina įsako mylėti.
 Kurios žodis įsako gyventi.
 Būk šviesa, kurioje viskas auga.
 Būk daina, kurią visi dainuoja.
 Būk tiesa, kurios trokšta visas pasaulis.*

Gražiną Kibyšienę iš Seinų
 50-ojo gimtadienio ir vardadienio
 proga sveikina

Tėvai, seserys ir brolis su šeimomis

*Skubėjo vasaros ir žiemos,
 Prabėgo laikas neramus,
 Šįkart vasaris suskaičiavo
 Šešiasdešimtus metus.
 Ne skaičiai nulemia metus,
 O kiekvieno mūsų keliai,
 darbai ir mintys.*

*Tai, kuo praturtinam kitus,
 Mokėdami sėve dalinti.
 Užtat šiandieną iš širdies
 Giedrų dienų Tau linkim,
 Daug sukakčių dar švęst,
 Pačių gražiausių metų
 Laimingai sveikatoj pragyvent.*

Gimtadienio proga
Birutę Grigutienę iš Vidugirių sveikina

Vyras ir vaikai su šeimomis

Kviečiame visus norinčius dalyvauti
TARPTAUTINIAME VELYKINIAME KONKURSE-PARODOJE 2018

Konkurso tikslai:

Puoselėti ir gaivinti savo krašto velykines tradicijas. Aktyvinti mūsų krašto bendruomenę, ypač jaunimą.
 Skatinti kartų bendradarbiavimą. Skatinti kūrybiškumą.

Konkursui galima pateikti šiuos darbus:

tradicinius margučius (margintus vašku, skutinėtus); kitais būdais margintus margučius; tradicinius karpinius: užuolaidėles, lentynėlių, paveikslų papuošimus; verbas; sodus; velykinius atvirukus; juostas – vytines, rinktines (ilgis ne mažiau kaip 1,5 m).

Dalyvavimo sąlygos:

Konkursas atviras visiems: suaugusiems ir vaikams. Galima dalyvauti vienoje ar keliose kategorijose.

Margučių, verbių pristatyti bent po 3 vienetus, kitų darbų gali būti mažiau. **Darbus pristatyti iki balandžio 1 d.** į Punsko tautodailės dirbtuves (Punsko licėjaus bendrabutyje), Punsko mokyklos mokytojoms A. Vaicekauskienei, R. Chmieliauskienei arba susitarti paskambinus tel. 601323476, 605675911, galima palikti Seinų „Lietuvių namuose“.

Prie kiekvieno darbo pritvirtinti informaciją: dalyvio vardas ir pavardė, amžius, gyvenamoji vieta, telefono numeris.

Vertinimas ir apdovanojimas.

Darbus vertins komisija, atsižvelgdama į atlikimo savarankiškumą, gyvenamos vietos tradicijas, estetiką, kūrybiškumą. Dalyviai vertinami šiose amžiaus grupėse: vaikai iki 10 metų; jaunimas nuo 11 iki 17 metų; suaugusieji; šeimos (vaikai su mama, tėveliu, močiute, seneliu ar pan.).

Komisija, atsižvelgdama į darbų kiekį paskirose grupėse, turi teisę jas pakeisti. Komisijos sprendimas yra galutinis. Laimėtojai apdovanojami diplomais, dovanomis.

Kita informacija.

Iškilmingas parodos atidarymas, meninė programėlė ir konkurso rezultatų paskelbimas vyks Punsko lietuvių kultūros namuose balandžio 8 d. 10 val.

Paroda Punsko LKN veiks iki balandžio 27 d.

LLEKD

ŠILTNAMIAI

Kokybiški,
polikarbonato
dangos, įvairių
matmenų,

karkasas pagamintas iš cinkuoto plieno profi-
lių, 100 % apsauga nuo žalingų UV spindulių.
Sviesos pralaidumas daugiau kaip 80 proc.
Nemokamas pristatymas, 2 metų garantija.
Surinkimas už papildomą mokestį.

Skambinkite tel. +370 686 72158

MIELI SKAITYTOJAI!

Labai prašom 1 proc. pajamų mokesčio skirti
Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklai.

**KRS: 0000270261,
cel szczegółowy ZS w Sejnach 3888**

Iš anksto tariame nuoširdžiausiai AČIŪ!

Seinų „Žiburio“ bendruomenė

BRANGŪS SKAITYTOJAI!

Mūsų vaikų darželio auklėtinių gerovė,
aukštesnė mokymo, auklėjimo kokybė priklauso
nuo mūsų visų geranoriško indėlio. Nuoširdžiai
dėkojame visiems, kurie paaukoko mūsų
įstaigai 1 % pajamų mokesčio. Už surinktas
lėšas nupirkta įgarsinimo aparatūra. Šiais meta-
is vėl galima tokią paramą darželiui skirti.

**KRS: 0000270261, cel szczegółowy
PRZEDSZKOLE SAMORZĄDOWE
PUŃSK 4292**

*Punsko savivaldybės vaikų darželio
bendruomenė*

Dėkojame Seinų ligoninės vidaus ligų
skyriaus gydytojoms gerb. Jolantai Gu-
daitienei, Irenai Čokailienei, Agnieszcai
Borowskai už mūsų Mamos Michalinos

Delnickienės gydymą ir slaugymą, ačiū už pastangas ge-
rinti Mamos sveikatą.

Mamai mirus dėkojame Seinų bažnytiniam chorui už
giesmes, kaimynams ir giminėms už lankymą, užuojautos
žodžius, aukas.

Dukros su šeimomis

2018 m. vasario 16 d.

į amžinybę išskeliavo

A. A. ČESLOVAS VAICEKAUSKAS

iš Vilkapėdžių.

Nuoširdžiai dėkojame Seinų ligoninės gydytojams, ypač
Jolantai Gudaitienei ir Juozui Krakauskui, ir J. Paransevi-
čienei už gydymą.

Dėkojame Smalėnų klebonui V. Stoklosai, kun. Mariui
Talučiui, kun. Petruui Gucevičiui ir giesmininkams už
bendrą maldą. Tariame ačiū giminėms, kaimynams bei
pažįstamiems, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos ben-
druomenei, organizacijų atstovams už užuojautos žodžius,
už maldas bei velionio palydėjimą į amžinojo poilsio vietą.

Žmona, sūnūs ir dukra su šeimomis

Nuoširdžiai užjaučiu

Lenkijos lietuvių draugijos pirmininką
Algirdą Vaicekuską dėl Tėvelio mirties.

**Lietuvos Respublikos ambasadorius
Lenkijos Respublikoje Šarūnas Adomavičius**

Jonai Leonavičiaui,
telydi Tave paguoda ir dvasios stiprybė
šią sunkią netekties valandą.

Dėl Tėvelio mirties nuoširdžiai užjaučia
**Šv. Kazimiero draugijos vyrų kvartetas ir
pirmininkas**

Dėl bitininko **a. a. Petro Romo Marcinkevičiaus**
iš Punsko mirties artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Punsko ir Seinų krašto bitininkai

Lietuvos žiniasklaida

2018 02 22–03 12

Šįkart šalies žiniasklaidoje dominavo dvi moterys: Teisingumo ministerijos Centralizuoto vidaus audito skyriaus darbuotoja Rasa Kazėnienė ir Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) pirmininkė Laura Matjošaitytė. Be abejo, nemažai dėmesio pastarosiomis dienomis buvo skiriama ir Nepriklausomybės atkūrimo 28-osioms metinėms.

Apie R. Kazėnienę visa žiniasklaida rašė 2016 m. pabaigoje, kai ji, tuo metu dirbusi Kauno tardymo izoliatoriaus (KTI) Buhalterijos skyriaus viršininke, Kauno apygardos prokuratūrai ir Specialiųjų tyrimų tarnybai (STT) pranešė skandalingus faktus, kad metų metus šioje įstaigoje viešuosius pirkimus laimi tos pačios įmonės, galbūt susijusios su KTI dirbančiais pareigūnais. Neretai prekės ir paslaugos iš minėtų bendrovių buvo perkamos kelis kartus brangiau nei rinkos kaina, o darbus, už kuriuos sumokėta rangovams, atlikdavo neteistieji.

Po jos paviešintų faktų posto neteko KTI vadovas ir Kalėjų departamento vadovė.

Dabar, jau dirbdama Teisingumo ministerijoje, drauge su tuo metu atostogavusio premjero Sauliaus Skvernelio patarėju Skirmantu Malinausku ji surengė spaudos konferenciją. Jos metu R. Kazėnienė teigė, kad Teisingumo ministerijos viceministras Raimondas Bakšys trukdo vykdyti kalėjų sistemos veiklos auditą: ministerijos auditoriams atliekant auditą Pravieniškių pataisos namuose sustabdė iniciatyvą kreiptis į teisėsauką dėl didelės žalos padarymo valstybei.

Įdomu, kad S. Malinauskas LRT

televizijos laidoje „Dėmesio centre“ pareiškė, jog „jeigu ponas R. Bakšys toliau lieka poste, man kalbėti apie patarėjo darbą, kuris susijęs su kova prieš korupciją, nėra jokios prasmės, tiesiog tada pasitraukiu aš pats“.

R. Kazėnienė teigė, jog už savo veiklą yra persekiojama.

Tuo metu R. Bakšys, kaip pranešė naujienų agentūra BNS, akibrokštu pavadino jam mestus kaltinimus dėl kalėjų sistemos auditų stabdymo. Jis žadėjo situaciją aiškintis su premjeru. R. Bakšys teigė, kad remiantis auditorių išvadomis vykdomi pokyčiai kalėjų sistemoje ir šalinami jų nustatyti trūkumai, todėl priekaištai, kad jiems trukdė, yra nesuvokiami.

Apie tai, kas vyksta Teisingumo ministerijoje, su R. Kazėniene vyko pokalbis ir „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje „Lietuva tiesiogiai“. Apie pačios ir šeimos persekiojimą pašnekovė sakė: „Bandoma kažkiek galimai įbauginti, brautis į mano asmeninį gyvenimą, domėtis juo, šmeižti per žiniasklaidos priemones, teikti neteisingus duomenis. Tokie dalykai labai veikia, kai ir taip yra labai daug ką veikti. Reikia labai daug stiprybės, kad prieš vėją pūstumei. Nuolat buvo jaučiamas stebėjimas darbinės aplinkos ir veiklos nenustatytų asmenų. Kitas dalykas – mūsų kameros, kur stovėjo automobiliai, buvo numuštos, stebėjimas kurį laiką nebuvo fiksuojamas. Galimai buvo įsibrauta į mūsų asmeninę erdvę.“

R. Kazėnienės buvo klausiami, ar ji apie tai kalbėjo su teisingumo ministre Milda Vainiute. „Su ministre konkrečiai apie šitą personaliją nekalbėjom, tačiau išreiškėm nepasitikėjimą komanda. Mes pasakėme,

kad yra nutekinama informacija, nes jaučiame, kad audito metu audituojamieji subjektai greičiau sužino informaciją, negu įmanoma ją gauti. Dokumentai yra nutekinami, jais po to disponuojama ir manipuliuojama įstaigoje. Mes ją informavome, kad kažkas iš ministerijos dirba jų labai ir daro tokius neteisėtus veiksmus“, – teigė pašnekovė.

Po R. Kazėnienės kaltinimų teisingumo viceministrui R. Bakšiui pradėjo tvenktis juodi debesys ir virš ministrės galvos. M. Vainiutę trauktis iš posto paragino opozicinė Socialdemokratų partija. Ji M. Vainiutę delegavo į teisingumo ministres, kai dar priklausė valdančiajai koalicijai. Partijos pirmininkas Gintautas Paluckas taip pat raštu kreipėsi į STT. „Vieši Teisingumo ministerijos darbuotojų liudijimai akivaizdžiai demonstruoja, kad ministrė M. Vainiutė nekontroliuoja situacijos savo vadovaujamoje ministerijoje“, – rašė G. Paluckas.

Ugnies į beįsiplieskiantį skandalą dar įpylė ir Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Jos spaudos tarnybos agentūrai BNS pateiktame komentare buvo teigiama, kad teisingumo ministrės M. Vainiutės ir viceministro R. Bakšio kompetencija eiti pareigas Prezidentei kelia abejonių. „Akivaizdu, kad ministrė nekontroliuoja padėties ministerijoje ir negėba sklandžiai organizuoti darbo“, – rašė Prezidentės spaudos tarnyba.

Teisingumo ministrė iškart reaguavo į kritiką – išplatino pranešimą žiniasklaidai. „Dėsime visas pastangas, kad pradėti darbai ir būtinos pertvarkos bei reformos tiek bausmių vykdymo sistemoje, tiek kitose

ministerijai pavaldžiose įstaigose būtų tęsiami“, – teigė M. Vainiutė. Ji tikino, kad nedelsiant bus atliktas nešališkas patikrinimas, siekiant išsiaiškinti viešojoje erdvėje pasirodžiusią informaciją dėl ministerijos darbuotojų patiriamos spaudimo ar trukdymo atlikti pareigas. „Tokie veiksmai negali būti ir nebus toleruojami“, – akcentavo ministrė.

Tačiau nemažai politikos specialistų prognozavo, kad M. Vainiutės dienos Vyriausybėje suskaičiuotos. Kaip vėliau paaiškėjo, jie neklydo. Ir nors premjeras S. Skvernelis žurnalistams anksčiau buvo kalbėjęs, jog ministrės atsistatydinti neragina, pati M. Vainiutė nutarė trauktis iš pareigų – Vyriausybės vadovui įteikė atsistatydinimo pareiškimą.

M. Vainiutė sakė, kad jei nebūtų kilęs skandalas po S. Malinausko ir R. Kazėnienės surengtos spaudos konferencijos, greičiausiai pareigų nebūtų palikusi. „Aš dar būčiau tam tikrą laiką stebėjusi, kas vyksta, galvojusi, kaip galima tas problemas spręsti. Buvo visokių minčių“, – žiniasklaidai kalbėjo atsistatydinanti ministrė.

Ko gero, panašus likimas gali laukti ir VRK pirmininkės L. Matjošaitytės. „Politikos ratilai sklinda ir įsismarkavusiame mūšyje dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos bei jos pirmininkės L. Matjošaitytės skalpo“, – lrytas.lt rašė Vytautas Bruveris. Mat paaiškėjo, kad dar pernai VRK darbo grupė atliko tyrimą dėl Valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) vadovo Ramūno Karbauskio mėcenuojamais pristatomų renginių (pirmiausia – dėl per LRT televiziją rodyto serialo „Naisių vasara“). Komisijos darbo grupė aiškinosi, ar verslininkui dera įmonės lėšomis didinti savo populiarumą. Kitaip sakant, ar per nacionalinį kanalą ne vieną mėnesį rodytas serialas nebuvo R. Karbauskio savireklama.

Pasirodo, pati L. Matjošaitytė prisidėjo atliekant šį tyrimą ir jos dėka

tyrimo medžiaga visam laikui atglė VRK stalčiuose. Darbo grupė siūlė visą surinktą medžiagą perduoti Valstybinei mokesčių inspekcijai (VMI), kad ši atliktų išsamesnį tyrimą. Tačiau ir tai nebuvo padaryta. „Ta išvada nebuvo svarstyta. Ji nepaslepta, mes tiesiog viešai neskelbiame to. [...] Darbo grupė parengė išvadą, pažeidimas nebuvo nustatytas, keitėsi komisija, tai ir turime tokią situaciją, kokią turime“, – anksčiau portalui 15 min.lt buvo kalbėjusi L. Matjošaitytė.

„Bet vėliau portalo žurnalistai atsekė visą tyrimo chronologiją ir gavo praėjusios kadencijos VRK darbo grupės parengtą išvadą.

„Ir ji nėra tokia nekalta, kaip sako L. Matjošaitytė. [...] Esminė VRK darbo grupės tyrimo išvada yra ta, kad pats R. Karbauskis, nors visuose renginiuose ir seriale pristatytas kaip mecenatas, savo lėšų jiems neskyrė ir paramą įvairioms visuomeninėms organizacijoms, su kuriomis buvo susijęs ir pats, organizavo per savo valdomą verslą – pirmiausia, įmonę „Agrokonzernas“. VRK darbo grupė suskaičiavo, kad R. Karbauskio žinomumui didinti ši įmonė 2013–2016 m. galėjo išleisti per milijoną eurų“, – rašė portalas.

Seimo opozicinės frakcijos kreipėsi į Seimo pirmininką, kad šis siūlytų VRK vadovei atsistatydinti dėl komisijai nepateiktos išvados, susijusios LVŽS (VRK pirmininką slaptu balsavimu skiria Seimas parlamento pirmininko teikimu). Tačiau, kaip rašė lrytas.lt, „Seimo pirmininkas „valstietis“ Viktoras Pranckietis šiuo metu nemato būtinybės iš pareigų trauktis VRK vadovei L. Matjošaitytei. Pasak parlamento vadovo, ji „dirba teisingai“. „Aš paprašiau, kad ji aiškiai atsakytų į visus visuomenei kylančius klausimus, ir po to priimsime sprendimus ryžtingus“, – po susitikimo su L. Matjošaityte žurnalistams sakė V. Pranckietis.“

Žurnalistų klausiamą, kodėl išvada nepateikta svarstyti, kai buvo parengta, kas yra įprasta praktika, VRK vadovė aiškino, kad „užgriuvo kiti darbai“. „Buvo sudaryta nauja komisija, mus užgriuvo kiti darbai, Marijampolės rinkimai, komisijos nariai matė tą išvadą ir nekėlė klausimų, kad dabar reikėtų paskubėti su tos išvados nagrinėjimu. Taip, pripažįstu, galbūt tą išvadą reikėjo nagrinėti anksčiau, bet dabar yra puiki proga viską kompleksiskai išnagrinėti“, – sakė L. Matjošaitytė.

KOVO 11-OSIOS DŽIAUGSMAS

Vienuolikta Kovo išaušo –
Vasario šešioliktos sesė.
Šiandieną mes džiaugsmą
pajausim –
Jau vėl nepriklausomi esam.

Stebuklas nesutelpa protuos:
Kiek ryžto, kiek valios, drąsos
Aukota tautos mūs visos
Kovoj prieš vergiją ir grotas.

Šventa Visagalio valia
Atbudo Tėvynė žalia.
Jos laisvė purienom žydės,
Jei širdys apginti padės.

Mokyt. Jeronimas Šalčiūnas

Nuoširdžiai dėkojame
Petručiui Budzeikai iš Punsko
ir mokytojui pensininkui
Jeronimui Šalčiūnui iš Ma-
rijampolės už auką „Aušros“
leidymui.

„Aušros“ redakcija